

The Project Gutenberg eBook of Pohjalaisia: Kansannäytelmä kolmessa näytöksessä, by Artturi Järviluoma

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Pohjalaisia: Kansannäytelmä kolmessa näytöksessä

Author: Artturi Järviluoma

Release date: July 31, 2015 [EBook #49558]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK POHJALAISIA: KANSANNÄYTELMÄ KOLMESSA NÄYTÖKSESSÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

POHJALAISIA

Kansannäytelmä kolmessa näytöksessä

Kirj.

ARTTURI JÄRVILUOMA

WSOY, Porvoo, 1916.

ARTTURI JÄRVILUOMAN "POHJALAISIA".

Artturi Järviluoma, ylioppilaaksi tultuaan ja monilla aloilla yritettyään sanomalehtimieheksi päätenyt, heimonsa tavallista vilkasverisempi edustaja, julkaisi vuonna 1914 näytelmän "Pohjalaisia" ja saavutti

täysosuman. "Pohjalaisista" tuli heti — nimensä mukaan — todellinen kansannäytelmä, jolla on ollut kestävä sijansa kansallisesta päänäyttämöstämme aina pieniin seuranäyttämöihin asti. Se on antanut aiheen yhteen parhaista kotimaisista oopperoistamme, ja elokuva siitä on myös tehty. Tämä yksi ainoa näytelmä on riittänyt viemään tekijänsä nimen kirjallisuutemme historiaan. Ilman epäilystä: se on täysosuma ei vain kirjoittajansa tuotannossa, vaan ylipäänsä suomalaisessa draamakirjallisuudessa.

Esteettinen kritiikki, joka valitettavasti sivuuttaa menestyksen antaman arvon, saattaa kuitenkin hyökkäillä tätä näytelmää vastaan varsin kirpeästi. Voidaan huomauttaa sen elävimmälle näyttämökielelle etäisestä, jossakin määrin hatarasta tyylistä ja ylipäänsä ilmaisun tavanomaisuudesta; murteen käyttö, lieväkin, oikeastaan vain korostaa tätä piirrettä. Voidaan viitata näytelmän eräisiin tyyppilisiin ja helponlaisiin tehokeinoihin. Ja vihdoinkin voidaan osoittaa, että tuskin yhdenkään näytelmän tärkeän henkilön kohdalla tapahtuu sellaista elävää kasvua ja kehittymistä, mikä oikeuttaisi mainesanaan suuri näytelmä.

Ja kuitenkin "Pohjalaisia" on tehokas näytelmä, joka vangitsee mielenkiinnon; se on jopa hyvä näytelmä.

Missä siis piilee sen teho?

Jos voidaankin virittää keskustelu siitä, että "Pohjalaisten" yksityisten henkilöhahmojen kasvu jää keskeneräiseksi ja heikoksi, niin sitä varmempaa ja riidattomampaa on, että näytelmä perustuu heimoluonteen ja heimopiirteiden ja ylipäänsä paikallisten olosuhteiden syvälliseen tuntemukseen ja oikeaan arviointiin. Siitä kasvaa se paatos, joka aitoudellaan tunkeutuu lähelle jokaista katsojaa ja lukijaakin, siitä se eräänlainen kollektiivinen voima, joka nostaa jokaisen suomalaisen itsetuntoa ja värähdyttää hänen mieltään. Vapauden paatos rinnastuu tässä näytelmässä taitavasti ja vaivattomasti siihen kuvaan, jonka alkupiirteet tapaamme Jaakko Ilkan ja hänen pohjalaisten nuijamiestensä jäyhissä hahmoissa. Näytelmä käyttää myös hyväkseen sitä herravihaa joka on niin syvään syöpyntynyt kansamme vaistoihin. "Pohjalaisten" vallesmanni ei tosin murra suomea, mutta hänen annetaan eräässä tilaisuudessa käyttää ruotsia, mikä jo riittää epäilysten aiheeksi. Ja ennen kaikkea: hänet pannaan käyttämään sellaisia keinoja, jotka nostattavat vapaan pohjalaisen talonpojan veret hillittömään kuuhuntaan. Tavallinen ruoska tai nagaikka, vaikutus on yhtä pelottava. Ja yhtä helposti ymmärrettävissä.

Kirjoittajan vapaudenrakkaudessa on myös johdonmukaisuutta ja tiettyä raikkautta. Tältä kannalta on hyväksyttävissä se arvostelu, jonka hän kohdistaa körttiläisyyteen, tuohon ylipäänsä arvokkaaseen ilmiöön. Suorastaan mielenosoituksellisen leiman saa kohtaus, jossa Jussi repii raitiuslupauksensa; vapaasti hän tahtoo alistua, ei sitoumuksin tai pakkokeinoin. Mitä mieltä oltaneenkin tällaisen ajankohtaan liittyvän ja ilmeisesti henkilökohtaista kantaa julistavan yksityisseikan sopivaisuudesta näytelmään, se on joka tapauksessa omiansa luomaan raikasta ja raitista taustaa Jussin viimeiselle teolle.

Tässä miehekkään vapaudentahdon tulkinnassaan tekijä koskettaa syviä kieliä. Tähdätyinä tekona häyjen esiintuominen on yhtä varmavaistoista. Hiven ikuisesti vaikuttavaa tukkilaisromantiikkaa on tässä saanut uuden muodon, ja vaikka tekijä tuomitseekin tämän ilmiön, niin Karjanmaan Köystin miehekäs esiintyminen ja kohtauksen oivallisesti ladatut repliikit sähköistävät taitavasti tämän rakenteellisesti vaikean vaiheen, samalla kun näytelmän alkupuolen hieman hajanainen mielenkiinto näin johdetaan todelliseen päähenkilöön, Jussiin. Miehekkyyden ja velvollisuudentunnon vaatimuksia tekijä korostaa myös esim. Antin paluussa karkuretkeltä ja aivan järkyttävässä muodossa loppukohtauksessa, jossa Harrin isäntä valmistautuu panemaan käsirautoihin kuolevan poikansa.

Mutta näiden enemmän tai vähemmän melodramaattisten kohtausten ohessa on siis myös romantiikkaa. Merkittäköön tällöin myös laulujen osuus. Ja kansannäytelmän aitoa ilmapiiriä lisäävät vielä osaltaan eräät humoristiseen valaistukseen joutuvat ukko- ja akkatyytit.

"Pohjalaisissa" on näin ollen runsaasti niitä aineksia, jotka vetoavat katsojaan. Siinä on myös vauhtia, ripeyttä ja sitä kauneutta, joka piilee nuorena ihmisessä, niin naisessa kuin miehessä. Mutta kun kysymyksessä on näytelmä, niin nämä ainekset ja ominaisuudet eivät riittäisi, ellei niitä olisi tukemassa draaman lakien ja periaatteiden tuntemus. Se ei ole tässä tapauksessa perin syvällistä, mutta se on joka tapauksessa osoittautunut riittäväksi, ja eräin paikoin tekijän draamallinen vaisto on pystynyt myös pienissä yksityiskohdissa samanlaisiin täysosumiin kuin näytelmän suuressa kokonaisuudessa.

Harvinaisuuksia ovat suomalaisella näyttämöllä olleet niin käyttökelpoiset ja elinvoimaiset näytelmät kuin Artturi Järviluoman "Pohjalaisia".

Vilho Suomi.

HENKILÖT:

Erkki Harri, talokas, vanginkuljettaja.
Maija Harri, |
Jussi Harri. | edellisen lapsia.
Antti Hanka, vanki, nuori talollinen.
Heikki Hanka, edellisen nuorempi veli.
Erkki Koljola, talokas, vanginkuljettaja.
Kaappo, Harrin renki.
Liisa, Harrin etäisempi sukulainen, palvelijana Harrissa.
Kaisa, |
Salttu. | itsellisiä Harrissa.
Vallesmanni.
Herastuomari.
Siltavouti.
Kriivari.
Karjanmaan Köysti, talokkaanpoika, häjy.
Hilapielen Heta.
Vallesmannin renki.
Kyläläisiä, häjyjä ja soittajia.

(Tapahtuu noin v. 1850.)

ENSIMÄINEN NÄYTÖS

(Vanginkuljettaja Harrin tupa. Perällä yksi ja oikealla kaksi ikkunaa, vasemmalla, keskellä seinää on vieretysten kaksi ovea, joista peremmällä oleva vie ulos ja lähempänä oleva kamariin. Oikealla etualalla on ruokapöytä ja sen kummallakin puolella penkki. Pöydän takana, ikkunan vieressä on suuri seinäkello kaappeineen. Ikkunain välissä on astiakaappi. Sen ja etumaisen ikkunan välissä on seinässä muutamia nauvoja, joista riippuu kahleita ja käsirautoja sekä oltermanninsauva. Peremmän ikkunan edessä on puinen matka-arkku. Oikeanpuolisessa nurkassa perällä on kaksikerroksinen sänky, vasemmanpuolisessa suuri takkamuuri. Perällä olevan ikkunan edessä on suljettu laatikko, "patapenkki". Vasemmalla etualalla on myös kaksikerroksinen sänky. Lattialla siellä täällä on muutamia tuoleja. Seinät ovat paperoimattomat, seinähirret melkein mustat. Ikkunat ovat pienet mutta moniruutuiset. Huoneen sisustus on maalattu tummanpunaiseksi, koristeihin on käytetty viheriätä, mustaa ja valkoista. Ikkunalaudat ovat myöskin punaiset. Verhoja ikkunoissa ei ole. Sänkyjen edessä ovat verhot, "etehittet".)

1:nen kohta.

Maija ja Kaisa.

MAIJA (Noin 22-vuotias, puettu sellaiseen tummansiniseen pukuun, jota heränneet käyttävät; kumminkaan ei hänellä ole huiivia harteilla eikä päässä. Tukka on kahdella palmikolla. Esiintyminen on hillittyä ja nöyrää. — Korjaa kiviastioita, jotka on nähtävästi juuri pessayt, patapenkiltä kaappiin. Työ ei kumminkaan oikein suju, vaan käy vaistomaisesti. Usein seisahtaa hän oikealla olevain ikkunain eteen. Kaikesta huomaa, että hän odottaa jotain. Seisottuaan hetken etumaisen ikkunan edessä istahtaa penkille sen viereen, nojaa kädellään pöytään ja laulaa.)

Se ilta oli pimiä ja taivahalla paloi
Ne lukemattomat tähdet,
Ja enkä minä saattanut hyvästiä sanoa,
Kun viimeisen kerran lähdit. :,:

(Laulu on hyräilyä, mutta sanat kuuluvat kumminkin selvästi. Alotettuaan toistamiseen hyräillen, sanoja lausumatta, keskeyttää äkkiä kuin havahtuen.)

Taasko minä laulan maallisia lauluja ja sydän on täynnä maallisia murehia.

(Nousee ja jatkaa astiain korjaamista.)

KAISA (Noin 50-vuotias, terhakan näköinen, puettu kuluneeseen pyhäpukuun, suuri huivi, "saali", harteilla, huivi päässä, pieksut jalassa ja kädessä nyytti. — Tulee peremmästä ovesta, menee ikkunan edessä olevan matka-arkun luo ja järjestelee sinne nyyttinsä sisällön.) Terveisiä kylästä.

MAIJA. Mitä kylästä kuuluu?

KAISA. Eipä mitään erinomaista. Kylvöntekoa näkyvät alottelevan jo joka paikassa, vaikka kovin siellä vielä on kylmä. Eikö Anttia jo ole tuotu?

MAIJA. Hangan Anttiako?

KAISA. Ketäs muuta? Eihän sun ajatuksissasi ainakaan pitäisi kukaan muu Antti olla.

MAIJA (Puoliksi itsekseen.) Ei pitäisi. Eikä saisi olla tämäkään.

KAISA. Kuinka? Oma sulhanen! Eikö sitä saisi ajatella?

MAIJA. Sekin on vain maallisia murehia. Maalliset surut opettavat kyllä ihmisen ijäisyyttä ajattelemaan, mutta sen jälkeen ovat ne juurrutettavat sydäimestä pois. Ja mitäpä Antista enää ajattelisi. Kruunun kihlojahan se kantaa.

KAISA. No tuossa olisi ollut jo kahdeksikin kertaa sanomista (Matkien.) Maallinen mures! Onko avioliitto maallinen? Taivahassahan se on säädetty, niinkuin vihkimäluvussa sanotahan! Vai körttiläisten avioliittoko vain on se oikea? Jotka tekevät parin vaikka hiirestä ja varpusesta, kunhan se vain muuten asioihin sopii (Lempeämmiin.) Niinkö kovasti Antin juttu suhun koski, että olet ruvennut körttiläiseksi. Tyttö parka!

MAIJA. En minä nyt enää ole mikään parka.

KAISA. Ja mitä Jussi sanoo ja isäntä, kun kuulee sen.

MAIJA. Mitäpä ne siihen —

KAISA. Eikä Anttikaan siitä mielissänsä ole. — Mitä suremista siinä oikeastansa oli? Että Antti joutuu hetkeksi linnahan? Kas nyt aina! Ei Antti ole ensimmäinen eikä viimeinenkään.

MAIJA. Mutta onhan Antti nytkin jo linnassa.

KAISA. Niin. Tutkintoa odottamassa. Ja sekin on väärin. Vanhan vallesmannin aikana ei sellaisesta olisi mitään melua nostettu. Mutta tämä uusi huhtoo joka taholle ja syyttömät saavat ensiksi kärsiä (Hymähtäen.) Parahuttansa, kuulemma, lähetetty tänne järjestystä pitämään! Sellainen! — Mitähän varten se Antinkin panetti kiinni? Ei suinkaan Antti, aikatalon isäntä, karkuhun olisi lähtenyt! — Mutta Antti kai ei osannut oikein puhua herrojen kanssa ja olla nöyrä.

MAIJA. Nehän pelkäsivät, että Niemen suutari kuolisi.

KAISA. Entäs sitten! Susirahan siitä, mun mielestäni, olisi saanut Antille maksaa. Suutari! Joka on niitä pitäjän kaikkein häjyimpiä. Joka ainoassa kissanpirtissä pitää sen olla nurkkurina ja aina riitaa tekemässä. Kuinka paljon se on lampahia varastanut ja hevosia hyppyyttänyt ja kuinka paljon muuten ollut ihmisten kammona. Ja sitten on vielä kiero ja kälmi. Sen minä vain sanon, että se oli oikein, että Antti sitä vähän kupitsi.

MAIJA (Toruvasti). Kaisa!

KAISA. Niin, niin minä sanon. Ei suutarilta ja muilta häjyiltä saa olla vähääkään rauhassa, ellei pane kovaa kovaa vastahan. Ja mikä sen tietää, millä suutari Antin suututti. Eihän Antti tavallisesti ole puukko hihassa kulkenut.

MAIJA (Puoliksi itsekseen.) Mutta sittenkin: "Ei sinun pidä tappaman". Kauheaa olisi, jos saattaisi lähimmäisensä valmistumattomana Jumalan etehen.

KAISA. Jokos se suutari nyt on joutunut sinne asti! Kyllähän se vielä huomenna, kun juttu on esillä, on muka kovasti sairas, että Anttia enemmän kiusattaisihin, mutta ei meidän maakunnassamme niin helposti puukosta kuolla. Eikä ainakaan niin ilkeä mies kuin suutari. Kyllä koira pian haavansa nuolee. — Eikä Antti lopuksikaan siitä paljoa saa.

MAIJA (Innostuen.) Mistäs Kaisa sen tietää?

KAISA. Lautamies oli arvellut, että sakolla Antti pääsee. Ja nehän

Antti kyllä voi maksaa.

MAIJA. Voi kyllä. Ja mullakin on äitini perintörahat varattuna sitä varten.

KAISA (Hieman katkerasti.) Niin. Hätäkös rikasten on!

MAIJA (On keskustelun aikana tuon tuostakin katsonut ikkunasta, seisautuu nyt sen eteen, mutta vetäytyy kohta taaksepäin ja kurkistaa sieltä.)

KAISA (Huomaa tämän ja hyökkää myöskin ikkunaan.) No, siellähän sitä Anttia tuodahan. Ja itse Koljolan isäntä on kyyditsemässä.

MAIJA (Teeskennellen välinpitämättömäksi.) Minä menen sanomahan isälle, jos ei olisi sattunut itse huomaamahan.

(Menee ulko-ovesta.)

KAISA (Istuutuu arkulle ja ottaa sukankutimen käteensä.)

2:nen kohta.

Kaisa, Antti, Koljola, ja Harri (Ulkoa kuuluu kahleitten helinä. Hetken kuluttua tulevat Antti ja Koljola ulko-ovesta. Huom.! Eivät ota lakkia päästään.)

ANTTI (Noin 25-vuotias, puettu vangin pukuun, jaloissa raudat, joita toisella kädellä kannattaa, lakki toisella korvalla. — Astuu keskilattialle.)

KOLJOLA (Noin 50-vuotias, vakavan ja hillityn näköinen, heränneitten puvussa. — Tulee Antin jäljessä.)

ANTTI (Katsahtaen ympärilleen.) Kas, Kaisa. Vanha naapuri. Päivää!

KAISA (Iloisena.) Päivää. Mitä Hangan nuorelle isännälle kuuluu?

HARRI (Noin 50-vuotias, tarmokkaan näköinen, työpuvussa. Tulee ulko-ovesta, tervehtää ensin Koljolaa sitten Anttia, kumpaakin kätellen.) Päivää!

KOLJOLA. Päivää.

ANTTI. Päivää.

HARRI (Leikkiä laskien.) No mitäs Antille Vaasan koulusta kuuluu?

ANTTI. Eipä mitään erityistä. Terveisiä vaan lähettivät kaikki toiset sieltä.

KOLJOLA (Kaivaa taskustaan paperia. — Harrille.) Täällä olisi vankipassi.

HARRI. Jaha. Mennähän tuonne kamarihin. Istu sinä Antti tuohon.

(Viittaa vasemmalla etualalla, sängyn vieressä, olevaa tuolia.)

HARRI ja KOLJOLA (Menevät kamarin ovesta.)

3:s kohta.

Antti ja Kaisa.

ANTTI (Istuu tuolille.) Missä talon muu väki on?

KAISA. Jussi ja Kaappo ovat kylvönteossa vainiolla, ja —

ANTTI. Tietääköhän Jussi, että minä tänä päivänä tulen.

KAISA. Siitä vika! Joka on puhunut susta joka päivä. Niin, ja Salttu on vallesmannilla päiväläisenä, ja —

ANTTI (Ivaten.) Vai oikein vallesmannilla (Halveksien.) Onko se ruvennut oikein vallesmannin apuriksi.

KAISA. Ei, eikä rupeakaan. Se on vain työssä siellä. Salttu osaa olla niin herrojen mieliksi, että ne

aina tahtovat sitä töihinsä.

ANTTI. Vai osaa! Maklakoi, niin että iljettää. Mistä lie sellaisen luonnon saanutkin.

KAISA. Älä moiti Salttua. Ei Salttu liekares ja maklakka ole, mutta köyhän täytyy olla nöyrä kuin lude.

ANTTI. Mitäs joi talonsa.

KAISA (Kivahtaen.) Eihän se muille kuulu.

ANTTI (Lepyttäen.) Ei kuulukaan. Mutta harmittaa vähän sivullistakin Kaisan tähden. Jouduitte Kaisan omasta perintötalosta pois ja nyt saatte olla täällä kotureina.

KAISA (Painaa päänsä syvemmälle kutimen päälle.)

ANTTI (Lyhyen vaitiolon jälkeen.) Mutta missä Liisa ja — Maija ovat?

KAISA. Liisa on kai lypsämässä, ja Maija lähti juuri isäntää hakemahan, taisi jäädä edustupahan.

ANTTI (Istuu tuolilla hetkisen vaiti, heilutellen kahleitaan. Laulaa ensin hyräillen, mutta innostuu toisessa värsyssä ja nousee seisaalleen.)

Tuuli se taivutti koivun latvan :,:,:
Ja meri oli lainehissa.
Minä vain istuin ja lauleskelin :,:,:
Heilini kamarissa.

Tuuli se taivutti koivun larvan :,:,:
Ja nostatti lainehia.
Nyt mua viedähän linnasta linnahan :,:,:
Kantaen kahlehia.

KAISA (On seurannut laulua innostuneena.) Oliko tuo nyt sun laulusi?

ANTTI. Ei. Eihän mun tähteni vielä kannata laulua tehdä (Istuu takaisin tuolille.) Ja eihän lauluja paljon muista tehdäkään kuin häjyistä, komeista ja puukkojunkkareista, jotka kunnioiksensa tappelevat ja häjyilevät.

KAISA. Älä sano. Parempia ne muitten laulut ovat. — Mutta sanos, eikö siellä linnassa tule laulut vähän haikeiksi, ja katumus tuppaa mielehen.

ANTTI (Hymähtäen.) Kuinka niin? Kaksi kotoahan pojalla on: linna ja lasareetti.

KAISA. Mutta oikein todella?

ANTTI. No, eihän siellä mielellänsä istu. Ei oikein tahtoisi mies joutaa sellaisehen. Meilläkin vanhukset ovat jo eläkkehellä, ja Heikki-veli on aivan poikanen. Mutta minkä sille tekee. Kun häiyt hyppivät nenän katolle, niin ne täytyy pudottaa sieltä pois.

KAISA. Mutta eihän silti tarvitsisi puukkoa ottaa.

ANTTI. Eipä tarvitsisikaan, mutta ei sitä silloin ajattele. Käsi menee puukkohon aivan itsestänsä (Hymähtäen.) Taitaa olla veren vika.

KAISA. Niin isäin perintö ja paha maan tapa.

ANTTI. Kiukkuinen luonto kai eniten vaikuttaa.

KAISA. Niin, niin. Hurja luonto ja viina — viina!

ANTTI. Kyllä sitä voi selvänäkin suuttua. En minäkään ollut mitään maistanut. Oli vain vähän asiaa suutarin tupahan ja tappelu tuli.

KAISA. Millä se sun suututti?

ANTTI (Hätkähtäen.) Onko joku siitä puhunut?

KAISA. Ei olekkaan. Ajattelin vaan, kun sinä selvin päin... (Katsoo Anttiin, mutta kun Antti ei vastaa, jatkaa.) Ja sellaisen miehen tähden sunkin piti joutua linnahan. Maija on sitä surrut kovasti.

ANTTI (Ilostuen.) Onko?

KAISA. Kovasti se on siihen koskenut. Ei Maija ole käynyt kertaakaan sen jälkehen hypyissä, ei siltä enää koskaan kuule oikein heliää nuottia.

ANTTI. Vai ei Maija enää laulele.

KAISA. Laulaahan se vielä joskus, mutta vain surullisia lauluja ja virsiä.

ANTTI. Onko siitä tullut körttiläinen?

4:s kohtaus.

Edelliset, Jussi ja Kaappo.

JUSSI (Noin 20-vuotias, kookas, rivakka, puettu vähän parempaan työpukuun. — Tulee ulkoa suoraan keskilattialle. Huomaa Antin.) No kas! Terve mieheen! Johan sinä olet tullut.

KAAPPO (Noin 30-vuotias, hintelä, yksinkertaisen näköinen, työpuvussa. — Tulee Jussin jälessä, pysähtyy perälle, uunin lähelle. Ottaa hetken kuluttua uunin päältä rikkonaisen saavin, jota rupeaa korjaamaan.)

ANTTI ja JUSSI (Tervehtivät toisiaan kädestä.) Terve! Terve!

ANTTI (Nyökäyttäen päätään Kaapolle.) Päivää.

JUSSI. Koska sinä olet tullut?

ANTTI. Johan minä olen tässä istunut vähän aikaa.

(Istuu entiselle paikalleen.)

JUSSI. Ja aivan yksin. Eikö kukaan ole vielä tullut sua katsomahan?

ANTTI. Onhan täällä ollut Kaisa.

JUSSI. Niin. Kyllähän Kaisa on rehti puhelumppani. Mutta kun tavallisiakin vankeja kuljetahan kyläkunnittain katsomassa, niin pitäisi mun mielestäni olla nyt jo tupa täynnä väkeä, kun sua tuotihin, joka herrojen "hyvyyden" tähden kahleita kannat. Missä Maijakin on? Ja oletko saanut mitään suuhusi?

ANTTI. Eihän tässä vielä —

JUSSI. Kaisa! Laittakaa te vähän ruokaa tuonne edustupahan. On kai siellä viinaakin, jotta Antti saa ruokaryypyn (Antille.) Minä, näet, en viinaa enää maista ollenkaan. Kirjoitin nimeni sellaisehen paperihin, jossa lupasin olla viinaa juomatta.

ANTTI. Mikä se sellainen paperi oli?

JUSSI. Lukkari mulle sen näytti. Siihen saivat kirjoittaa nimensä kaikki ne, jotka suostuvat raittiutehen.

ANTTI. En minäkään kovin perso viinalle ole, jottei mun tähteni yksin tarvitse — —

JUSSI. Mutta minne Maija on hävinnyt?

ANTTI. En tiedä. En minä ole vielä Maijaa nähnyt.

JUSSI. No jo nyt! Ja tyttö on surrut sua, niin että posket ovat mennehet sisällepäin pullollensa. — Kaisa! Missä Maija on?

KAISA. Tuolla se on kai edustuvassa.

JUSSI. Jaha!

(Menee ulko-ovesta.)

5:s kohtaus.

Edelliset ja Maija.

KAISA (Kaapolle.) Kuinka te näin varahin työstä pääsitte?

KAAPPO. Joutuuhan ne työt, kun Jussin kanssa matkassa ollahan. Ja tänäpäivänä se vielä kiiruhti

kotia, kun tiesi Antin tulevan.

JUSSI (Tulee ulko-ovesta kantaen sylissään Maijaa, joka sätkyttelee vastaan.) Mitä siinä sätkyttelet. Mieleesi kumminkin tekee.

(Laskee Maijan lattialle.)

MAIJA (Työkkää Jussia naurahtaen.) Sinä olet aina sellainen karhu. Olisinhan minä kantamattakin tullut (Kääntyy Anttiin päin ja joutuu hämilleen. Antaa Antille kätensä ja sanoo tuskin kuuluvasti.) Päivää Antti.

ANTTI (Nousee. Myös hiljaa.) Päivää!

(Jää vähän hämilleen. — Istuu entiselle paikalleen.)

MAIJA (Menee pöydän viereen istumaan.)

JUSSI (Katsoo ihmetellen vuoroin toista, vuoroin toista.)

No mitä nyt? Ketä te ujostelette, kun tuskin päivää saatte sanotuksi. Tietäväthän kaikki sen, että (Maijalle) sinä olet ottanut Antilta kihlat (Vähän ajan kuluttua naurahtaen.) No mennähän me pois, jotta saatte rauhassa jutella. — Kaappo! Mene sinä laittamahan hevoselle silppua, Kaisa laittaa vähän ruokaa meille edustupahan. Ja minä menen — ikkunan takaa kurkistamahan. En sentään. Olkaa rauhassa.

MAIJA (Hätäytyneenä.) Kyllä minä ruokaa laitan.

(Nousee.)

JUSSI (Työntää Maijan takaisin istumaan.) Ei. Nyt sinä istut kauniisti tuossa siihen asti, kun me olemme mennehet. Sen jälkehen saat itse valita paikkasi (Vilkaisee merkitsevästi Anttiin.) Ja nyt Kaisa! Nyt sitä mentihin.

(Ottaa Kaisaa vyötäisiltä ja pyörähyttää pari kierrosta.)

KAISA (Nauraen.) Siunatkohon, tuota poikaa!

JUSSI. Vai poikaa! Mies minä olen. — No Kaappo. Jalat alle!

(Jussi, Kaisa ja Kaappo menevät ulko-ovesta.)

6:s kohta. Maija ja Antti.

ANTTI (Muuttuu hetken kuluttua vihaisen näköiseksi. — Kiivaasti.)
Mitä varten sinä olet noin kummallinen.

MAIJA. Enhän minä —

ANTTI. Silloin, kun mua vietihin, et käynyt katsomassakaan; vaikka kotisi porraspäästä lähdin. Ja nyt, kun tulen takaisin, olet taas piilossa. Tuskin olisit näyttänyt nytkään itseäsi, ellei Jussi kantamalla olisi sua tuonut.

MAIJA. Minähän olin silloin tätini luona kesteissä.

ANTTI. Mutta olisit kyllä ehtinyt kotia, jos olisit tahtonut. Ja sielläkö sinä nytkin olit? (Katkerasti.) Sano vaan suorahan, kuka se parempi on.

MAIJA (Toruvasti.) Antti!

ANTTI (Lauhtuneempana.) Pelkäätkö sitten mua, vai kammottaako sua nämä? (Helähyttää kahleita. — Vaitiolo.) Ja eihän se ihme olisi, vaikka toista etsisitkin. Mikä sen tietää, kuinka kauan vallesmanni saa mua vielä kiusata.

MAIJA (Tulee Antin luo, istuu tuolille ja ottaa Anttia kädestä.) Antti kulta. Älä puhu sellaisia. Tiedäthän sinä, etten parempaa etsi. Mutta mun on ollut niin paha olla.

ANTTI. Senkö tähden et tullut mua lähtiessänikään katsomahan?

MAIJA. Niin, Antti (Hymyilee kyöneleet silmissä ja katsoo Anttiin.)
Minä en kehdannut tulla itseäni näyttämähän. Itkin silloin niin —

ANTTI (Silittäen Maijan päätä.) Tyttö raukka!

MAIJA. Minä olen ajatellut sua niin paljon. Aina, aina olet ollut mielessäni. Minä tiedän sen synniksi, että sydän on niin kiintynyt maallisiin, mutta en voi mitään. Olen kyllä koettanut taistella vastahan, mutta turhaan. Ja nyt taas, kun sinä tulit, ovat kaikki hyvät aikeheni turhia.

ANTTI. Maija kulta! Eihän siinä mitään pahaa ole. Niin minäkin teen. Minä olen aivan lapsellinen. Joka ilta ajattelen sua. Niin ja muulloinkin. Minä ajattelen kaikenlaista, kuinka minä laitan kuntohon sua varten. Kamarihin laitetaan paperit seinihin. Pöytä, sänky ja tuolit maalataan keltaisen ja ruskean viirullisiksi. Ja koko rakennus maalataan punaiseksi, ikkunalaudat valkoisiksi. Ja lattiat pestähän, jotta ovat hohkalla kuin viilipunkit. Ja sitten pannahan katajanhakoja lattialle ja hajuheiniä riippumahan orsille. — Kelpaahan sinne Maijan tulla. — Niin ja häät. Ne ovat niin komeat, että niistä puhutahan viidellä kirkolla. — Sellaisia minä ajattelen varsinkin iltasin. Ja sen jälkehen minä nukun ja näen kaunihia unia meistä.

MAIJA (Puoliksi itsekseen.) Mutta se on synti. Ajatukset maallisesta hyvästä vain sokaisevat silmät ja tekevät vaikeammaksi nähdä katoomatonta kirkkautta.

ANTTI (Vähän hämmästyneenä.) Onko susta tullut körttiläinen?

MAIJA. Minä olen herännyt, Antti. Minä olen saanut kutsumuksen. Silloin, kun sua vietihin, tunsin, että Jumala tahtoi pelastaa mun suruttomuuden tilasta. Minä jouduin ahdistukseen synteini tähden ja tunsin niitten suuruuden. Ne painoivat mun Herran jalkain juurehen. Ja siinä minä odotan, että tulisin mahdolliseksi käymähän ahtahasta portista sisälle.

ANTTI (Vetäytyy hämillään vähän edemmäksi.)

MAIJA (Nousee seisaalleen.) Mutta minä pelkään sua, Antti. Sinä käännät mun mieleni maallisiin (Tuskallisesti.) Ja minä rakastan sua. — Joka päivä minä rukoilen, että Jumala herättäisi sunkin. — Linnassa te kaikki tulette katkeriksi ja koviksi. Sydän muuttuu kiveksi ja mieli raa'aksi kuin petoeläimellä. Sieltä tultuanne te vihaatte kaikkea, rakkaudella ei ole sijaa sydämessänne ja te saatte ajallisen ja ijankaikkisen turmion, josta vanhurskas Jumala yksin voi teidät pelastaa (Pyytäen.) Sentähden nöyrry, nöyry sinäkin Jumalan edessä. Tunnusta syntisi ja kadu — — —

ANTTI (Nousee seisomaan.) Minä! Katua! Minä en voi katua. Minä en kadu!
Vaikka saisin nämä viikot takaisin, tekisin sittenkin samoin.
Uudestansa iskisin ja ehkä lujemmasti.

MAIJA. Antti!

ANTTI (Hampaat suljettuina.) Häjy ihminen voi laskea hampahiensa raosta niin pahoja sanoja, että ne vaativat verta. Mun täytyi kostaa. Muuten en ansaitsisi miehen nimeä. Ja mulle nauraisi jokainen aidan veräjäkin.

MAIJA (Puoleksi itsekseen.) Kosto on minun, sanoo Herra.

ANTTI. Mutta minä tahdon itse kostaa sille, joka sanoo sun laittavan äpäriä maailmahan.

MAIJA (Horjahtaa. Tekee raivoisan liikkeen. Menee penkille istumaan.)

ANTTI (Tulee Maijan luo. — Lepytellen.) Älä nyt sitä niin pahaksesi ota. Enhän minä aikunut sitä sanoakaan. Ja väärinhän se olikin, mutta — —

MAIJA (Surumielisesti.) Ei se mitään —! — Niin lujasti on vielä sydämeni kiinni maallisissa. Niin arka olen vielä ajallisesta kunniaasta. Ja minä tahdon toista taluttaa.

ANTTI. Eihän se oikeastansa sun kunniallesi käynyt, sillä ei sellainen vale kauan jaksaa elää, mutta mun täytyi kostaa ihmisen ilkeys ja häjy tarkoitus.

MAIJA (Hillitysti.) Mutta se oli sittenkin väärin.

ANTTI (Istuu Maijan viereen. — Vähän katkerasti.) Ehkä körttiläisten mielestä. Mutta minä en ole körttiläinen, enkä siksi tulekaan.

MAIJA (Pyytävästi.) Antti!

ANTTI. Niin, en sunkaan tähtesi.

MAIJA. Ei, Antti. Sitä en tahdokaan.

ANTTI. Ja parempi sullekin olisi, että niistä erkanisit.

7:s kohta.

Edelliset, Jussi, Hangan Heikki ja Salttu.

JUSSI (Kurkistaa ulko-ovesta.) Joko saa tulla sisälle? En minä enää viitsi odottaa. Ja täällä on teidänkin Heikki odottamassa.

(Tulee.)

ANTTI. Tulkaa, tulkaa vaan. Ei täältä olisi tarvinnut pois meimäkään.

HEIKKI (Noin 20-vuotias, poikasen näköinen, puettu pyhäpukuun. — Tulee Jussin kanssa ja tervehtää Anttia ja Maijaa.)

JUSSI (Katslee Anttia ja Maijaa.) No eikö siitä ollut mitään apua, vaikka minä koko tuvan raivasin tyhjäksi teidän tähtenne. Niinhän te istutte vakavina kuin Mattilan Herkkoo jalkapuuassa.

ANTTI (Heikille.) Mitenkä siellä kotona menee?

HEIKKI. Kyllähän siellä —. Isä-ukko on hyvissä voimissa ja jaksaa isännöidä niinkuin ennenkin.

(Istuu hetken kuluttua astiakaapin luo penkille.)

JUSSI. Mikä hätä sitä on valmihissa mailmassa ja hyvässä talossa, (Merkitsevästi Maijalle ja Antille) kun ei liikaa sure. Mutta te surette vähän liikaa, (Maijalle) varsinkin sinä. Tämä asia ei kannata surra, vaikka se suuttuttaa (Antille.) Mutta huomennahan sinä kumminkin pääset vapahaksi, sillä ei koko oikeus voi olla pilalla.

ANTTI. Niin, saa nähdä. Mikä sen tietää, mitä koukkuja vallesmanni vielä keksii.

JUSSI (Ajatuksissaan.) Niin se vallesmanni.

MAIJA (On koettanut tekeytyä välinpitämättömän näköiseksi. Keksii tekosyn, jonka varjolla voi poistua.) Minä menen katsomahan, eikö siellä jo mahda olla ruokaa.

(Menee ulko-ovesta.)

JUSSI (Pienen vaitiolon jälkeen Antille.) Sinä et ole sanonut, mitenkä suutari sai sun suuttumahan, mutta sen tiedän kumminkin varmasti, että hän itse itsellensä saunan lämmitti. Ja sen tietävät kaikki. Jos vaan oikeudessa kerrot suorahan asian, niin omalla päätöksellensä lautakunta sun vapauttaa, vaikka tuomarikin olisi vallesmannin puolella.

ANTTI. En minä rupea mitään kertomahan. Saavat uskoa muuten.

HEIKKI. Mikset kerro? Mitä sinä suutarista säästät.

JUSSI. Etkö voi kertoa?

ANTTI. En tahdo.

HEIKKI. Mutta minä en ymmärrä. Suutarin tähden sinä istut linnassa, etkä sittenkään tahdo puhua. Pelkäätkö sinä häyjä?

ANTTI (Vilkaisee Heikkiin, hymähtäen.) En.

JUSSI. Ei suutari ole edes kunnollinen häjy. Ne ovat miehiä, mutta suutari on kiero konna. Luikertelemalla se on häyjjenkin joukkohon päässyt. — Oikea häjy ei mene vallesmannilta apua pyytämähän, jos jollekin on kostamista.

AANTTI. Ei menekään. Ne kostavat itse. — Joko ne ovat teidän kylässänne käynehet?

JUSSI. Ei ole vielä tullut mitään suurempaa kyläkunnan rytinää. Ja meidän taloa häjyt näyttävät vähän karttavan.

ANTTI. Kyllä ne kostoja hautovat.

HEIKKI. Jaa siitä, kun ne saivat täällä vähän selkähänsä (Jussille.) Teidänkö hevosia ne silloin aikoivat ottaa?

JUSSI (Heikille) Ei, kun toiskan. — (Antille) Kyllähän ne kostaat yrittävät, mutta silloin täytyy niitä taas miesvoimalla opettaa, vaikka vallesmanni pitääkin sitä epäjärjestyksenä.

ANTTI. Mitähän se vallesmanni oikein tahtoi. Taitaa olla hullu koko mies tai aina nousuviinassa.

HEIKKI (Jussille.) Kuules, mikä se oli se kirja, josta sinä kerroit? Se viinan — viinanhimon kirja?

JUSSI (Välinpitämättömästi.) Se oli sellainen kirja, jossa puhuttiin viinan turmiollisuudesta. Ja sen mukana oli sitten paperi, johon saivat kirjottaa nimensä ne, jotka lupaavat heittää viinan kokonansa.

HHEIKKI. Mitä siinä sanottiin?

JUSSI. En minä muista aivan tarkkahan, mutta käy lukkarilta lainaamassa, niin saat lukea. — Kun tulet huomenna tänne, niin ota silloin tullessasi.

ANTTI (Hymähtäen.) Mitä uusia oppeja ne nyt taas ovat?

JUSSI. Eihän ne aivan uusia oppeja ole. Johan kirkossa on saarnattu viinaa vastahan, niin kauan kuin minä muistan.

8:s kohtaus.

Antti, Jussi, Heikki, Salttu ja Kaisa.

SALTTU (Noin 45-vuotias, kuihtuneen näköinen, työpuvussa. Tulee ulkoa jonkun verran humalaisena.) Eikö Kaisa ole kotona?

JUSSI (Hiljempää Antille ja Heikille.) Siinä on yksi hyvä, joka tarvitsisi sekä saarnat että kirjat (Saltulle.) Kyllä Kaisa kotona on. Onko ikävä?

SALTTU (Nauraa höräyttää.) Ei ole (Istuu arkulle.) Tuota, vallesmanni käski sanoa, että hän tulee tänne tänä iltana.

JUSSI (Kiivaasti.) Mitä asiaa sillä herralla tänne on?

SALTTU. En tiedä. Jostakin Antin passista se puhui.

JUSSI. Hm! (Antille) Niin kuin ei se huomennakin ehtisi nähdä sun vankipassiasi (Huutaa kamariin.) Isä! Vallesmanni kuuluu tulevan tänne tänä iltana. — Mitä? — Niin. Antin passia (Sulkee oven.)

KAISA (Tulee ulko-ovesta.) No, nyt siellä olisi haukattavaa. Huutakaa mulle, jos lampahan liha loppuu. Minä käyn sitten hakemassa.

JUSSI. Mennähän sitten. Mulla onkin niin nälkä, kuin Lahdenkylän susilla.

(Antti, Jussi ja Heikki menevät ulko-ovesta.)

9:s kohtaus.

Salttu, Kaisa ja Jussi (Ulkona.)

KAISA (Kohentelee tulta. Vilkaisee Salttuun.) Kas! Johan sinäkin olet kotona.

SALTTU (Istuu hiljaisena. Koettaa olla selvän näköinen.)

KAISA. Salttu parka! Sinä taidat olla kovin väsyksissä. Saitko vallesmannin luona edes illallista.

SALTTU (Sammaltaen.) Kyllä minä jo siellä söin.

KAISA (Kääntyy Salttuun päin. Menee lähemmäksi. — Kiukkuisesti.) Joko sinä taas! Mistä sinä nyt taas olet imenyt itsesi täytehen. Vallesmanniko sun taas päästi viinan makuhun ja sitten tillitit muualla. — Mies kuin lehmän kenkä! Ei edes harakkahan kukaan vaihtaisi! Mutta annas olla, kun viinaa saa, silloin kiskoo sitä itsehensä niinkuin taivahan kaari. Missä pullo on? Anna tänne se! Ja paikalla!

SALTTU. Eihän molla —. Räättäri-Fapee antoi pari ryyppyä.

KAISA (Ivallisesti.) Vai räättärimestari Fapian sun kanssasi kestaili. No siinä oli vakka ja kansi ja klapsahdus päälle! Mutta kyllä sulla on evästä mukanasikin. Et sinä muuten olisi kotia tullut. Anna tänne vaan.

(Koettelee Saltun povea ja taskuja.)

SALTTU (Nousee seisomaan kädet levällään, että Kaisa voisi paremmin tarkastaa.) Ei mulla ole.

KAISA (Epäilevän näköisenä.) Ei tiedä (Katselee lattialta.) Mutta tiedäkin istua kotona. Jos tottavie vielä lähdet kylälle, niin isken sun seinän rakohon, jottei saada kuin kuokalla irti.

JUSSI (Huutaa ulkona.) Kaisa! Enemmän ruokaa!

KAISA. Jaha. Minä tulen (Ottaa avaimia tantarin kouxusta ja menee ulos, — Mennessään Saltulle.) Mene maata siitä, jottet ole vielä ihmisten silmissä!

10:s kohtaus.

Salttu ja Kaappo (Vilkuilee Kaisan jälkeen. Kaisan mentyä lähtee arastellen perässä, mutta kun ulkoa kuuluu kopinaa, hätkähtää ja palaa takaisin.)

KAAPPO (Tulee ulkoa.)

SALTTU. Sinäkö sieltä vain tulitkin (Menee Kaappoa vastaan, ottaa polskan askeleita ja rallattaa.) Tildildildiddittan, tildildildiddittan. — — (Hentelin sävel.)

KAAPPO (Iloisena.) Onko Saltulla viinaa?

SALTTU (Jatkaa rallatustaan.)

KAAPPO. Saan kai minäkin ryyppyn, jos sitä kerran on.

SALTTU (Iskee silmää. — Hiljaa.) Kyllä mulla on. Käy sinä hakemassa. Se on tuolla porstuan nurkassa, vihtakasan alla.

KAAPPO. Jaa, jaa, jottei Kaisa löytäisi.

SALTTU. Kaisa etsi jo, mutta ei löytänyt.

(Naurahtaa. Rallattaa.)

KAAPPO (Menee ulos ja palaa pullo kädessä.) Kuinkas Salttu näin viinoissa on, vaikka vallesmannin työstä tulee?

SALTTU. Kun vallesmanni itse juuri antoikin viinaa.

KAAPPO. Häh? Mitä varten?

SALTTU. He! Palkkaa vastahan tietysti ja taitaa se meinata musta apuria itsellensä, mutta silloin minä sanon kohta, jotta top nyt herra vallesmanni. Salttu ei olekaan mikään Kriivari.

SALTTU ja KAAPPO (Istuvat kumpikin tuolilleen kahden reisin. Tuolien karmit ovat vastakkain, vähän matkan päässä toisistaan.)

SALTTU. He! No ota nyt ryyppy.

KAAPPO (Juo pullon suusta.) Aahhah! Hyväpä oli. Löi oikein vedet silmiin.

SALTTU. Sellaista se pitää ollakin, että vielä huomennakin sininen liekki nousee.

KAAPPO. No ei nyt taas — —

SALTTU. Tottakai! Oikein vallesmannin viina! Mutta ryyppää nyt! (Rallattelee) Tildildildiddittan j.n.e.

(Lyö jaloillaan tahtia.)

KAAPPO (Juo.) Jottako oikein Saltun tekisi mieli pistää polskaksi (Laulaa.)

Henteli, heeli, heeli,
Saali, seeli, seeli,
Saali mattaskniili,
Maijan tuppiliivi,
Henteli, heeli, heeli,
Saali, seeli, seeli,

Henteli, heeli, heeli,
Karuseeli.

(Laulaa uudestaan saman.)

SALTTU (Tanssii kömpelösti, silloin tällöin horjahdellen.)

KAAPPO (Juo pullosta.) Ahhah! Tuossa on.

SALTTU (Istuu takaisin paikalleen. Juo.)

KAAPPO. Vielähän Salttu on riuska mies.

SALTTU (Pöyhkeillen.) Miksei olisi! Mies parahalla ikää ja hyvää lajia.

KAAPPO. Mutta kyllä tuo meidän Jussi taitaa olla tämän pitäjän lukko. Se paiskii täysinäistä tervatynnyriä niinkuin tahtoo. Ja äsken se tuolla pellolla otti tynnyrin ohria kumpahankin kainalohonsa ja käveli sitten niinkuin huviksensa.

SALTTU. Taitaa siitä mies tulla, mutta poikanenhan se nyt vielä on.

KAAPPO. Kuinkahan vaan kävisi Karjamaan Köystinkin, vaikka onkin "häjyjen" päämies, jos Jussin kanssa joutuisi riveeleistä yhtehen. Se Jussi on niin vikkelläkin, niinkuin kärppä.

SALTTU (Juo.) He! Ryyppää sinäkin.

KAAPPO (Juo.) Kerran me otimme hevosia haasta, ja Liinoo ei tahtonut antaa itseänsä kiinni, niin tuo Jussi peijakas juoksi Liinoon kiinni ja hyppäsi suoraapäätä selkähän.

SALTTU. Ettäkö Liinoo oikein juoksi?

KAAPPO. Täyttä karkua se meni.

SALTTU. Mutta Liinoo onkin vaan kopukka hevosen rinnalla.

KAAPPO. Ei se mikään kopukka ole.

SALTTU (Juo.) Mikäs se on! Kun tynnyrin vyöt kyljissä näkyvät. — Mutta ei vaan olisi Jussi saanut kiinni mun suotiani, sitä tammaa. Muistatko?

KAAPPO (Juo.) En minä —

SALTTU. Niin, ethän sinä silloin ollutkaan meillä päin. Se oli sitten vasta kova menemähän. Kerran Vaasan markkinoilla aikoi poliisi ottaa mua kiinni, kun minä ajoin sillä vähän liika kovaa, mutta minä nousin seisomahan, kiljahdin hih! ja räppäsin tammaa ruoskalla reisille, ja niin sitä tultihin, jotta koivuinen aisa meni kolmesta kohden eree-poikki, joka jouhi soitti omaa nuottia ja linjaalit panivat vaan pium, paum (Juo.)

KAAPPO (Tyhmänä.) Kuinkas Salttu pääsi kulkemahan, vaikka aisa oli poikki?

SALTTU. Häh? (Kiivaasti.) Mitä se suhun kuuluu!

KAAPPO (Suhdittaen.) Ei pidä huutaa!

SALTTU (Kova-äänisesti.) Kuka mua kieltää. Minä uskallan huutaa. Ja uskallan huutoni vastata.

KAAPPO (Myös kova-äänisesti.) Kyllähän minäkin uskallan huutaa, jos se siksi tulee.

SALTTU. Älä huuda!

KAAPPO. Hiljaa!

SALTTU ja KAAPPO (Huutavat yht'aikaa.)

SALTTU. KAAPPO. Älä huuda. Sun ei Hyvät ihmiset, Minähän kannata huutaa. Pidä olen niin hiljaa kuin vaan pienemmällä leipä- hiiri. Mutta miksei sitä reikäsi. Mutta jos minä taas kannata huutaakin. tahdon, niin minä kyllä Kyllä rengin palkka voin huutaakin. Mulla ei kannattaa yhtä hyvin kuin ole isäntää, joka kykenisi itsellisen muonakin. Hiljaa, komentamahan. Ja minät taikka minäkin rupean — huudan nyt! Houu! — Houu!

KAAPPO ja SALTTU (Karjuvat ensin yksityisiä ääniä vuorotellen, tiheämmin ja tiheämmin, rupeavat sitten huutamaan yhteen ääneen ja asettuvat silloin kumpikin polvilleen tuolinsa päälle nojaten karmiin

siten, että otsat ovat melkein kiinni toisissaan. — Huutavat.)

11:s kohta.

Edelliset ja Kaisa.

KAISA (Tulee kiireesti ulko-ovesta. Seisahtuu hämmästyneenä.) Mitä helvetillistä elämää te täällä pidätte?!

SALTTU ja KAAPPO (Lopettavat huutamisen mutta jäävät entiseen asentoon.)

KAISA (Ottaa Salttua niskasta kiinni, vie perällä olevan sängyn luo.)
Sinä sen halvattu vaarnaakeli. Laita itsesi kohta nukkumahan
(Kaapolle.) Ja sinä toinen samanlainen! Katso, etten tule ja anna
ympäri korviasi.

KAAPPO (On korjannut pullon taskuunsa ja hiipii hiljakseen ulos.)

KAISA (Saltulle.) No, eikö ole sanasta apua, vaikka tiedät, että sun pitää totella silmän iskusta. Laita itsesi nukkumahan!

SALTTU. Älä nyt. Enhän minä — Mutta kun Kaappo rupesi komeilemahan.

KAISA. Mitä sinä siitä välitit. Et sinä kumminkaan kykene ketään silmiltäsi karistelemahan.

SALTTU (Ylpeästi.) Minäkö?

KAISA. Sinä juuri. Et sinä miesten joukkohon kelpaa.

SALTTU. Mutta minä teen vielä sellaisia, jotta mainitahan.

KAISA. Niin. Suutut ja otat selkähäsi.

SALTTU. Voi herran jee! (Itkunsekaisella äänellä.) Olenko minä niin huono mies? Kyllä minä räättäri-Fapeen ainakin voitan.

KAISA (Auttaa Salttua riisumisessa.) Älä nyt siinä jullita. Minkä sille tekee, että Jumala loi sun lampahan nahasta.

SALTTU. Mutta kun sinäkin, Kaisa, niin sanot. Mitä varten sinä otit näin huonon miehen. Et sinä kumminkaan yhtään tykkää musta.

KAISA (Kuin lapselle.) No tykkään, tykkäänhän minä susta. Mene nyt vain maata.

SALTTU (Kömpii puoliksi riisuutuneena alasänkyyn.)

KAISA (Asettelee tuolit paikoilleen. Istuu arkulle.)

12:s kohta.

Harri, Koljola, Kaisa ja Salttu.

HARRI ja KOLJOLA (Tulevat kamarista.)

HARRI. Ketähän tuossa tiellä taas oli roikastamassa? Näitkö sinä, Kaisa?

KAISA. En minä —

HARRI. Olikohan Karjamaan Köysti häjyinsä? Etteivät vaan ottanehet meidän hevosia ajettaviksensa — Missä kaikki väki on?

KAISA. Tuolla edustuvassa ne —

HARRI. Saisivat käydä katsomassa, ovatko hevoset tallissa.

KAISA (Nousee ja lähestyy Harria.) Tarkoittiko isäntä sitä huutamista? Nehän olivat Kaappo ja Salttu, jotka täällä huusivat kuin mielettömät. Salttu mässähtikin nukkumahan.

SALTTU (Avaa verhon, ökeltää.) En minä mässähtänyt ole. Isäntä — tuota.

KAISA (Vetää verhoa eteen.) Pysy siellä nyt.

(Hetken kuluttua katsahtaa verhon taa ja menee jälleen ulos.)

HARRI (Hymähtäen.) Nekö ne olivatkin. Ja Salttu aivan täynnä.

KOLJOLA (On katsonut moittivan näköisenä.) Niin, naapuri. Aika on paha. Jotakin tässä on tehtävä. Nuoret miehet elävät juoppoudessa ja hurjisteluissa. Parhaiten talojenkin pojat pitävät kunnianansa varastaa lampahia toisten navetoista, ottaa omin lupinsa toisten hevosia ja ajaa ne näännyksiin.

HARRI. Se on nuoruuden hurjuutta. Emmehän mekään ollehet paljon parempia.

KOLJOLA. Mutta kun tappelut ovat aivan jokapäiväisiä ja murhia sattuu kymmenkunta vuodessa, niin on kai se jo sunkin mielestäsi liikaa hurjuutta.

(Istuutuu pöydän taa.)

HARRI. Kyllähän järjestys parempi olla saisi. Mutta sitävartenhan pitäjän hallitussääntö onkin määrännyt erityiset järjestysmiehet. Ja vallesmannin asia se etusijassa on.

KOLJOLA. Mutta jos vallesmanni tällä tavalla jatkaa, niin paatuvat parhaimmatkin.

HARRI. Onko se taas jotakin —

KOLJOLA. Ei mitään erityistä. Meillä se kävi vaan seurat hajottamassa. — Ja toiskan renkipojan mänttäsi puolikuolleheksi, kun poika ei päässyt kuormalla kyllyksi pian tienvierehen.

HARRI. Mutta mitä sille voi?

KOLJOLA. Minä ajattelin, että jos vallesmannille oikein selittäisi —

HARRI. — että hän kehittää omia kaulavillojansa, jos tällä tavalla jatkaa. — Minä en ainakaan sovi siihen toimehen. — Vallesmannin mielestä pitäisi talonpojan olla polvillansa herran edessä. Sentähden täytyy selittäjän olla nöyrempi mies kuin minä (Menee takan luo piippuansa sytyttämään.) Mutta mene sinä, tai lähetä teistä joku muu. Tehän osaatte olla nöyriä.

KOLJOLA. Emme mekään voi mennä. Me olemme juuri pahimpia rauhanhäiritsijöitä hänen mielestensä.

HARRI. En tiedä sitten muuta keinoa, kuin (sytyttää piipun) odottaa. Kyllä aika ja maailma miehen masentavat. Suuremmatkin sonnit ovat täällä joutunehet ikehenalaisiksi.

KOLJOLA. Tarkoitatko, että vallesmanni —

HARRI. Niinkuin metsähän huutaa, niin sieltä kaiku vastaa. Ja näillä lakeuksilla kantaa kaiku kauas.

(Istuu entiselle paikalleen.)

KOLJOLA. Ei, ei! — Esivalta on Jumalan asettama. Se ei saa tapahtua. Vallesmannille täytyy selittää ja saada hänet ymmärtämähän, että —

HARRI (Ylimielisesti.) Opiksi se vaan on koiralle kylmä kylpy.

KOLJOLA (Puoliksi itsekseen.) Väkivalta nousee väkivaltaa vastahan. Ihmiset kulkevat sokeina leveää tietä, ja johtajat ovat kaikista sokeimmat. Taivahan valo ei johdata meitä (Harrille.) Sinäkin, naapurini. Miksi paadutat sydämesi. Lankea maahan ristin juurehen, ennenkuin se on myöhäistä, sillä emme tiedä aikaa eikä hetkeä, koska meidän lähtemän pitää.

13:s kohta.

Harri, Koljola, Antti, Maija, Jussi, Heikki, Liisa ja kyläläisiä.

ANTTI, MAIJA, JUSSI, ja HEIKKI (Tulevat ulkoa ja asettuvat istumaan etunäyttämölle paitsi MAIJA, joka menee perälle talousaskareita toimittamaan.)

HARRI. Sinä tuhlaat sanoja. Minä olen kristitty, mutta en rupea körttiläiseksi. Mitä varten teihin yhtyisin? Miksei yhtähyvin Vasulaisihin, Yli-Koljoselaisihin, Renqvistiläisiin tai muihin hurmahenkisiin ja huutajiin. Kuka teistä lopulta on oikeassa?

KOLJOLA. Totuutta etsiessänne saattavat ihmiset erehtyä, mutta etsiminenkin on jo parempi kuin suruttomuuden tila.

HARRI. Teidän joukossanne on niin paljon ulkokullatulta, tekopyhiä ja, suorahan sanoen, kieroja ihmisiä, että jos hedelmistä puu tunnetahan —

LIISA (Noin 18-vuotias, siistissä työpuvussa tulee ulkoa kantaen puisia maitoastioita ja jää perälle, jossa taloustoimia toimittaessaan keskustelee naisväen kanssa, mutta seuraa kumminkin keskusteluakin, varsinkin Jussin vuorosanoja.)

KOLJOLA. Jokaisen kyntäjän jälessä lentelee haaskalintuja etsimässä vakojen pohjasta kupunsa täytettä.

HARRI. Onhan teissä kyllä rehtiäkin väkeä. Mutta ette te sittenkään sovi yhtehen mun uskoni kanssa. — Te kuljette seuroissa ja kulutatte aikaanne viikottain. Kiirehenäkin työaikana ilmestyy joku saarnamies, ja silloin heitetähän työt odottamahan. Pellot jäävät kesannoiksi (Vähän ivallisesti.) Uskonsisaria ja -veljiä kulkee pitäjästä pitäjähän, kestiä pidetähän tuon tuostakin. Jyvähinkalot tyhjentyvät ja ruokavarat vähenevät. — Hm! Sehän on teidän asianne. Voihkikaa vain maailman pahuutta ja kurjuutta. — Mullakin on oma uskoni. Ja uskossansa kukin autuahaksi tulee. Mun evankeliumini on lyhyt ja selvä. Se kuuluu: Tämä maa on niin köyhä, että täällä täytyy jokaisen tehdä työtä. — Sen evankeliumin on nälkä tällä tasangolla opettanut.

KOLJOLA. Ei ihminen elä ainoastansa leivästä —

MAIJA (On tullut astiakaapille.) — vaan jokaisesta sanasta kuin Jumalan suusta lähtee.

HEIKKI. Mutta kyllä sitä täytyy olla vähän muutakin yritystä kuin ruumiillinen työ. Lukemahan pitäisi kaikkien oppia ja kirjoittamahan ja kaikkien olisi suostuttava raittiutehen.

LIISA (Tulee Maijan luo.) Joko illallinen pannahan pöytähän?

MAIJA. Me söimmekin jo muut paitse isä. Ja Kaappo ei näy olevan kotonakaan.

KOLJOLA (Heikille.) Raittius on sitä renqvistiläistä omahyväisyyttä. Ei siitä yksistänsä siunausta tule.

HEIKKI. Paljon parempaa olisi vaan elämä täälläkin, jos viinaa lakattaisihin juomasta. Ja vähemmän häjytkin silloin riehuisivat.

JUSSI. Häjyt ja muut hurjapäät pitävät itseänsä myöskin muita parempina. Jokainen heistä koettaa hankkia itsellensä mainetta. Ja muuta keinoa eivät löydä kuin riehumisen (Nousee.) Kaikki ihmiset pyrkivät parempahan. Mutta kaikki kulkevat vielä syrjäpolkuja. Sitä tietä, joka yhdistää polut, ei vielä ole löydetty. Täytyy tulla voimakkaampi herätys, joka antaa täyden selvyuden. Minä en tiedä, mikä se herätys on. Mutta sitä tarvitaan, ja se tulee.

(Menee peremmälle.)

HEIKKI. Mitä sinä puhut? En minä ymmärrä. — Mitä sitä voisi vielä ihmiseltä vaatia, jos se osaa lukea ja kirjoittaa, eikä juo viinaa, eikä tappele. — Ja kyllä sitä jo vähän parempia ollahankin (Nauraen.) Entiseen aikahan ne saivat opetella puustavetkin jalkapuuissa.

HARRI (Nousee, tulee keskilattialle.) Liirum, laarum lapset. Te puhutte aikamiesten asioista, ennenkuin korvantaustat ovat kuivat. Te luette kirjoja ja opettelette kirjoittamahan. Luulette herroiksi pääseväne ja jääte sille välille. Kokoherraa, Jumalan kiitos, talonpojan pojasta ei koskaan voi tulla. Ja ne, jotka luulevat täysiherroiksi päässehensä, ovat täysiä narreja. — Te moititte vanhempaa polvea, ennenkuin itse olette mitään toimittanehet. Katsokaa, kuinka paljon korpi on paennut, kuinka paljon suota on saatu sulille kumminkin sen aikana! Mutta työtä jää teillekin. Laittakaa Takaluoman neva heinää kasvamahan ja tehkää Hallakorpi pelloksi. Siinä on teille litania. Lukekaa sitä, niin käy hartianne köyryhyn ilman kirjoja. Ja se työ on teidän tehtävä. Me emme enää ehdi.

(Tämän kohtauksen aikana on kyläläisiä, nuoria naisia ja miehiä pyhäpukineissa tullut ulkoa ja asettunut istumaan näyttämön perälle, mikä minnekin. Antti on mennyt sinne keskustelemaan muutaman poikain kanssa.)

14:s kohta.

Edelliset, Kaisa, Vallesmanni ja Renki.

KAISA (Tulee ulkoa vähän hengästyneenä.) Vallesmanni tulee! Sen aisakellon ääni kuuluu tuolta vainiolta.

HARRI. No mikä hätä sillä kiirehellä on? Antaa tulla vain.

(Istuutuu entiselle paikalleen.)

ANTTI (Katkerasti.) Herra tulee katsomahan, miltä talonpoika näyttää vangin puvussa —

JUSSI. — tai pitämähän järjestystä.

KOLJOLA. Minä taidan tästä lähteä. Johan hevonen onkin saanut levätä.

HARRI (Hymähtäen.) Pelkäätkö vallesmannia?

KOLJOLA. En pelkää. Mutta en välitä tapaamisestakaan. Kristityn ihmisen tulee olla nöyrä esivaltaa kohtaan, mutta se on niin vaikeaa, kun tämä vallesmänni on esivaltana. Sentähden mieluummin väistyn.

(Lähtee ulospäin. Kuullessaan Jussin vuorosanat pysähtyy kuin tahtois jotain vastata, mutta jatkaa kumminkin matkaansa.)

JUSSI. Sen, jolla on oikeus puolellansa, ei tarvitse väistyä. Nöyrytyminen ja kärsiminen on sitä uskovaisten maitoharikkoa.

HARRI (Keskeyttäen.) Jussi mene sinä hakemahan Antin passi. Se on tuolla kamarissa pöydän laatikossa.

JUSSI (Menee kamariin.)

VALLESMANNI (Noin 40-vuotias, sotilaan ryhti, tarmokkaan, mutta samalla ilkeän näköinen, ruoska oikeassa kädessä. Astuu korskeana keskilattialle.)

RENKI (Noin 30-vuotias, tavallinen, ehkä hieman herrahtava. Jää oven luo.)

HARRI (Panee lakkinsa naukaan. Nousee seisomaan.)

VALLESMANNI (Katselee ympärilleen.) Ettekö ymmärrä, että lakki on otettava päästä lain edustajan edessä?

KAIKKI (Ottavat lakin päästään hitaasti ja vastenmielisesti, jotkut hymähtävätkin.)

VALLESMANNI (Kiihtyneenä tästä hitaudesta.) Te — te — te olette raakalaisia. Te olette kuin villipedot. Ja te olette tähän asti saaneet olla omassa vapaudessanne. Mutta kyllä minä teen siitä lopun! — Te juotte ja tappelette, Yökäudet ajelette pitkin teitä ja karjutte. Te olette ynseitä esivaltaa vastaan. Mutta minä taivutan jäykätkin niskat! Minut on sitä varten tänne lähetetty. Ja minä nöyryytän teidät! Minä tuotan tänne komppanian kasakoita. Katsotaan, eikö silloin lakkikin lähde vähän helpommin päästä.

HARRI (Hillitysti, mutta hieman ivallisesti.) Herra vallesmänni ei pahastu. Me olemme vain yksinkertaisia talonpoikia, emmekä ole tottunehet ottamahan lakkia päästämme muualla kuin lakitivassa ja Jumalan huonehessa.

VALLESMANNI. Niin. Te olette yksinkertaisia talonpoikia ja (kyläläisille) moukkia, mutta te olette ilkeitä kaikki. Ja ilkeys on teistä piiskattava pois. — Sanokaa! Kuka heitti viime yönä kiven kamarini ikkunasta sisään? Te kyllä tiedätte. Te olette kaikki samassa juonessa. Mitä tämä väen paljous täällä merkitsee. Pidättekö pitoja tai seuroja? Kenenkä luvalla? (Huomaa Antin.) Ja vanki kulkee vapaana samassa joukossa (Harrille.) Lukitse se sängynpatsaaseen kiinni. Siinä on vangin paikka.

JUSSI (Tulee kamarista. Antaa vallesmannille paperin.) Tässä olisi vankipassi.

VALLESMANNI (Ei katsahdakaan paperiin. Huutaa Jussille.) Ota lakki päästäsi! Kollo!

JUSSI (Vähän hämmästyneenä, sitten suuttuen.) Päässähan lakki näkyy vallesmannillakin olevan. Mutta jos mun lakkini tiellä on, niin voisihan sen poiskin ottaa.

VALLESMANNI. Lurjus! (Lyö piiskan varrella lakin Jussin päästä.)

LIISA. Herra Jumala!

JUSSI (Kiskaisee ruoskan vallesmannin kädestä.)

VALLESMANNI (Horjahtaa kuin lyöntiä väistääkseen.)

KAIKKI (Nousevat seisaalleen. Naiset huudahtavat, miehet näyttävät uhkaavilta.)

MAIJA (Juoksee, ottaa Jussin syliinsä. — Hätäisenä.) Jussi! Jumalan tähden. Kunnioita lakia ja esivaltaa.

JUSSI (Työntää Maijan syrjään.) Niin, lakia, mutta ei tätä.

(Murtaa ruoskan käsissään poikki ja viskaa kappaleet oven luo.)

VALLESMANNI (Katsahtaa ympärillensä. Hillitsee kiukkunsa. Pistää paperin taskuunsa. — Pirullisesti.) Sinä poika-nulikka. Sinä et tiedä, ketä vastaan nousit. Kyllä me tapaamme vielä toistekin.

(Menee ulos.)

RENKI (Ottaa ruoskan kappaleet. Menee ulos vallesmannin jälessä.)

(Vallesmannin mentyä laukee jännitys. Joukko rupeaa liikkumaan. Sieltä täältä kuuluu miesten vuorosanoja.)

JUSSI. Miksei sitä vähän pehmitetty? — Olisi annettu sille omalla piiskallansa. — Paljas käsikin olisi riittänyt. Pitää meitä kuin koiria! — Kuusi tuumaa terästä se olisi tarvinnut. Vähemmän silloin ärjyisi.

LIISA (Katslee ihailen Jussia.) Tuollainen on oikea mies!

MAIJA (Seisoo pöydän luona. — Kiihkeästi.) Älkää uhatko. — Älkää antako vihalle valtaa. Jumala vihaa ylpeitä, mutta nöyrille hän antaa armon. — Älkää miekkahan ruvetko. — Rukoilkaa, että Jumala antaisi teille nöyrän sydämen.

KYLÄLÄISET (Hämmästyvät ja nolostuvat. Osa menee pilkallisesti nauraen ovea kohti.)

ANTTI (Keskeyttää Maijan. Toruvasti.) Maija! Älä häpäise itseäsi!

HARRI (Keskeyttää Maijan. Lyö nyrkillä pöytään.) Hiljaa! Mun taloni ei ole körttiläisten kirkko. (Katsoo oveen, josta vallesmanni meni.) Eikä täällä saa muutkaan hurjapäät komentaa (Hillitysti, vähän ivallisesti.) Mutta tietysti te kylällä kumminkin kertoisitte, että Harrin talo on muuttunut körttiläiseksi. Sentähden saatte huomenna pitää täällä hypyt. Silloin ei kukaan usko sellaisia puheitanne (Muistaa vallesmannin.) — Ja minä itse annan luvan (Antille.) Sinäkin Antti, saatat silloin pistää polskaksi, kun ei vallesmannikaan enää voi sinua sängynpatsahasehen lukita.

ANTTI. Kukapa tietää. Vallesmanni sai taas uutta kostettavaa.

JUSSI (On seisonut synkän näköisenä mietteissään.) Minä taisin tehdä pahasti. Mutta yksikään mies ei olisi voinut tehdä toisin.

TOINEN NÄYTÖS

(Harrin piha. Oikealla asuinrakennus, sen keskellä portaat, ja niiden kummallakin puolen seinässä ikkuna. Peremmän ikkunan edessä on tikapuut. Perällä on luttirakennus. Sen ja asuinrakennuksen nurkkain välissä on kaaripäällinen portti. Samanlainen on luttirakennuksen ja vasemmalla olevan makasiini- eli tallirakennuksen välissä. Itse portteja ei kummassakaan ole, ainoastaan pylväät ja kaari. Tallin oven päälle on naulattu pari haukkaa. Vasemmalla etunäyttämöllä kaivo, jonka päällä on muutamia puisia astioita. Kaivon etupuolella on pari kiveä ja vieressä pyykkituoli, pyykkipunkka y.m. pesemisessä tarvittavia esineitä. Oikealla etunäyttämöllä tuvan seinustalla penkki, jonka päällä on muutamia viilipunkkia.)

1:nen kohtaus.

Kaisa, Liisa ja Maija.

MAIJA (Pesee viilipunkkia oikealla olevan penkin luona, ja asettelee punkit kumolleen kuivamaan penkille, porrasten puoleiseen päähän. Seuraa Kaisan puhetta hajamielisenä, lopussa vähän tarkkaavammin.)

KAISA (Pesee ja kurikoi kaivon luona vaatteita. Vilkaisee tuon tuostakin Maijaan ikäänkuin odottaisi

vastausta.) Kyllä se on kumma, etteivät ihmiset osaa elää sovinnossa. — Se on kai se Vanha Aatami, joka rikeeraa. — Mutta kyllä ihmisissä on omaakin syytä. — Ne ajattelevat liian paljon ja puhuvat. Pitäisivät ajatuksensa edes omana tietonansa, mutta ei! Niitä paasatahan toiselle silmät ja suut täyteen ja niin tulee riita. Sitten murjotetahan kuin lautapää härjät. — Selkähänsä tarvitsisivat kaikki! (Lyö muutamia kertoja vihaisesti kurikalla.) Talonpojan on aivan turha vaivata päätänsä (Vaitiolo. — Äkäten.) Jaa, niin köyhän täytyy ajatella sen verran, että löytää leipänsä (Kurikoi.) Sen minä vaan sanon sulle Maija, että sun sijassasi minä en olisi sanonut mitään eilen, en niin halaistua sanaa. — Mitä se on hyödyttänyt? — Nyt on isäntä kiukus, Antti pahalla tuulella, ja itse sinä kai itkeä tillität salavihkaa.

MAIJA (Kaisan puheen lopussa näyttää siltä kuin tahtoi hän jotain sanoa, mutta kun Liisa samalla aloittaa laulun, vaikenee ja menee laulun kestäessä tupaan surullisena ja kuin itkua pidätellen. Vie viilipunkit mukanaan.)

LIISA (Vasemmalla näyttämön takana, kulkee edestakaisin, joten laulu kuuluu toisinaan kovemmin, toisinaan heikommasti. — Laulaa.)

Luullahan, jotta on lysti olla,
Kun minä aina laulan.
Laulullani minä pienet surut
Sydämeni pohjahan painan.

KAISA (Yksin.) Mitäs se Liisakin ikävöi?

LIISA (Näyttämön takana, vasemmalla. — Hevoselle.) So siinä! Ptruu! —
No, nyt saat taas mennä (Laulaa.)

Enkä minä sillä laulele,
Jotta mulla on heliä ääni.
Laulelenhan sillä vaan,
Kun oon näin yksinäni.

KAISA (Huutaa tallin päädyltä.) Liisa hoi! Mitä siellä niin surullisia laulelet?

LIISA (Edelleen näyttämön takana. — Hevoselle.) Ptruu! No Liinukka, levätähan vähän. — Älä sotke ohjia jalkoihisi! (Tulee näyttämölle vasemmalta, tallin päädyltä.) Mitä Kaisa sanoo?

KAISA (Palaa työhönsä.) Sanoin vaan, että onko heilisi ruvennut muilla kulkemahan, kun noin surullisia laulelet.

LIISA. Eihän mulla ole heiliä, enkä välitäkään. Hyvää en saa ja huonosta en huoli.

(Istuu kaivon kannelle.)

KAISA (Kiusoitellen.) Susi koiran, renki piian.

LIISA. Ettäkö Kaappo olisi mun? — En minä taas Kaaposta huoli. Pitää sen olla vähän pitempi, parempi ja paremmista ainehista.

KAISA (Hyväntahtoisesti.) No, no. Älä ole ylpeä. Et sinä enää ole talon tytär, vaikka ne täällä tyttärenä melkein sua pitävätkin.

LIISA. Saahan piikatyttyökin vähän valita (Tuttavallisesti.) Mitähän siitä eilisiltäisestä oikein tulee?

KAISA. Eiköhän Maija unohda hätärukouksiansa.

LIISA. Kuinka niin, hätärukouksia?

KAISA. Maija rupesi Anttia surressansa körttiläiseksi, mutta nyt, kun Antti pääsee irti, niin kyllä Maijalta jää hourehet.

LIISA. En minä usko. Maija on luja ihminen, vaikka onkin hiljainen. Mutta voi sitä Jussia, kuinka se oli komean näköinen.

KAISA. Niin oli. En minä olisi uskonut meidän Jussi-poikaa sellaiseksi.

LIISA. Seisoi niinkuin kirkon tapuli. Pää pystyssä ja silmät niin tuikeina, että tulta iskivät. Vallesmanni oikein vavahti, kun Jussi katkaisi ruoskan varren niinkuin tyhjää.

KAISA (Katsoen tutkivasti.) No, no! Kovinpa sinä —

LIISA. No, eikö niin ollut? — Kun Jussi seisoi siinä vallesmannin edessä, niin minä en nähnyt ketään

muuta. Pidätin oikein henkeäni ja katsoin vain Jussia. Ajattelin, että tuollainen on oikea mies. Ja Jussissa oli miestä joka-ainoa tuuma. — Sellaisen miehen käsivarsilla soutuisi kuin paatissa!

KAISA. Tyttöparka! Samanlainen oli äitisikin ja sai sen kallihihi maksaa. Äitisi sai sen, jonka tahtoi, mutta jo muutamassa vuodessa oli itkenyt poskihinsa vaot. Kuinka käynee sun, sillä sinä et kai saa sitä, jonka tahtoisit.

LIISA (Hämillään.) Mitä te —? Enhän minä —

KAISA. Kaisalla on hyvät silmät. — Jaa, jaa!

LIISA (Muuttaa puheenainetta.) Mitä Kaisa siinä pesee? Onko se talon pyykkiä vai omia?

KAISA. Omia nämä ovat. — Oletkos nähnyt näitä paitoja, joita minä tein Saltulle. Minä olen itse kasvattanut pellavat, itse kehrännyt ja kutonut ja itse neulonut joka-ainoan pistehen. Katso, kuinka se on fiini. Sellainen kelpaisi vaikka piispalle. — Toinen samallinen on Saltulla yllänsä.

LIISA. Kylläpä ovatkin hienoja (Huutaa hevoselle.) So siellä! Tpruu! Joko nyt sait tarpeheksi levätä (Kaisalle.) Pitääkin lähteä äestämähän, jotta saa sarkansa päähän ennenkuin hyppyt alkavat.

KAISA. Oli se isäntäkin —. Kiukuissansa lupasi hyppytuvan, vaikka tätä ennen ei koskaan ole lupaa antanut.

LIISA. Saa nähdä tuleeko paljon väkeä.

KAISA. Kun ei vaan tulisi tappelua.

LIISA. Eihän omankyläiset —

KAISA. Mutta jos tulee muualtakin. Vaikka itse Karjanmaan Köysti häjyinsä tulisi. Mikä sen tietää.

LIISA. Hyi! Etteivät vaan rupea —

MAIJA (Tulee tuvasta ja menee aittaan.)

LIISA (Katsoo Maijaan. — Kaisalle.) Voi Maija parkaa, kuinka levoton se näyttää olevan.

KAISA. Taitaa sitä vähän kaduttaa se eilinen.

LIISA. Ei se sitä -. Anttia se odottaa kärejistä. — Mutta kun Antti pääsee irti, niin onpas silloin Maijalla ilo. Tänäpäivänä tulee oikein iloiset hyppyt. Maija on iloinen ja Antti ja Jussi —

(Vilkaisee Kaisaan ja joutuu hämilleen.)

KAISA. Jussikin on ollut niin kummallisen totinen. Tuli varemmin työstäkin pois, että muka Kaappo pääsisi pelimannia hakemahan. Ja nyt se kulkee täällä kuin ukkospilvi. Taitaa vähän peljätä vallesmannia.

LIISA. Ei Jussi pelkää! — Ja mitäs vallesmanni Jussille voi.

KAISA. Mikä herrat tietää. Jos vallesmanni tuo tänne vielä kasakoita, niin kyllä tässä saa katsoa etehensä vähän jokahinen. — (Kokoilee vaatteita.) Vien nuo tuonne aidalle kuivamahan.

(Menee oikeanpuolisesta portista.)

LIISA (Kasakoista puhuttaessa tulee vakavan näköiseksi.) Hm! Ja minä lähden äestämähän.

(Menee tallin päädyltä.)

2:nen kohta.

Maija, Hilapielen Heta ja Jussi.

MAIJA (Tulee aitasta hyräillen samaa laulua kuin ensi näytöksessäänkin. Nostaa aitan portaille pienen vakan, jossa on kirjavia vaatteita. Valitsee epäröiden niitä, mutta ottaa lopuksi nopeasti kirjavan esiliinan, jonka sitoo eleensä, kirjavan silkkihuivin harteilleen ja hopeaketjut kaulaansa.)

HILAPIELEN HETA (Noin 45-vuotias, herännäispuvussa, tekopyhän näköinen. — Tulee vasemmanpuolisesta portista ja menee Majan luo.)

MAIJA (Pelästyy ja huudahtaa.)

HILAPIELEN HETA. Minähän tässä vaan — Ei mua tarvitse pelästyä. Tuota — minä tulin kysymään sulta, että — kun ne seurat pidetähän ja tulee paljon uskovaisia tänne ja kun munkin mökkihini tulee muutamia, että jos sinä voisit antaa mulle vähän voita ja ehkä jonkun lampahanreiden. — Jaa, jaa. Eihän Heta itsellensä — Jumala siunaa omiansa, että tuleehan sitä jotenkuten aikahan, mutta —

JUSSI (Tulee tuvasta ja jää portaille.)

MAIJA. Eihän mulla ole —

HILAPIELEN HETA. Kyllähän teillä, kun Jumala on näin suuren talon antanut. Onhan teillä senverran, että vähän. — Enkä minä itselleni. — En.

MAIJA. Mutta sehän on isän. Enhän minä voi ottaa.

JUSSI (Tulee lähemmäksi. Töykeästi.) Mitäs asiaa Hilapielen Hetalla on?

HILAPIELEN HETA (Vähän hätääntyneenä.) Eihän mulla paljoa — Menin tästä ohi ja huomasin, että Maija oli koettelemuksissa, niin tulin häntä uskossansa tukemahan.

JUSSI. Mikä tuki te olette?

HILAPIELEN HETA. Maailma on paha. Sen turhuus viettelee. Ja usein ihminen lankee sen pauloihin.

MAIJA. Mitä te tarkoitatte?

HILAPIELEN HETA. Riisu pois yltäsi raitaiset vaattehet. Ota pois käljyt kaulaltasi.

JUSSI. Ei teidän tarvitse tänne tulla Maijaa ripittämähän. Pitäkää te vain huoli itsestänne.

MAIJA. Jussi. Anna Hetan olla. Hän on oikeassa.

JUSSI. Mutta Hetaa ei täällä sittenkään tarvita.

HILAPIELEN HETA. Kyllä minä menen. Minä menen. Mailman lasten ei tarvitse mua komentaa (Maijalle.) Riisu pois raitaiset vaattehet!

(Menee.)

MAIJA (Ottaa esiliinan, huivin ja ketjut pois ja panee takaisin vakkaan.) Hän oli oikeassa. Se on synti. Mutta minä en tahtonut muuta kuin saattaa Antille iloa, kun hän nyt palaa vapahana. Tahdoin pukea Antin tuomat kihlat ylleni, mutta ne ovat liian koreat ja mailmalliset.

JUSSI. Teidän mielestänne kaikki on syntiä. Te ette tiedä erottaa hyvää ja pahaa ja sentähden tuomitsette kaikki pahaksi. En osaa minäkään sitä erottaa, mutta varmaa on, että ihminen ei ole luotu tänne ainoastansa itkemään, koska Jumala on antanut sille nauramisenkin taidon. — Anna olla koristehet päälläsi. Jos kerran Antti pääsee vapahaksi, niin onhan sulla syytä iloita.

MAIJA (Hätkähtäen.) Pelkäätkö sinä sitten, että Antti ei pääsisikään.

JUSSI. Kyllä se olisi verinen vääräys. Mutta johan sekin oli väärin, että Antti pantihin kiinni.

(Jää miettivän näköisenä kävelemään.)

MAIJA (Panee vakan aittaansa. Jää myöskin miettimään.)

3:s kohtaus.

Jussi, Heikki, Maija ja Liisa (Ulkona.)

HEIKKI (Näyttämön takana vasemmalla. — Huutaa.) Päivää, Liisa. Joko käräjä-väki on tullut?

LIISA (Ulkona.) Ei ole vielä näkynyt.

HEIKKI (Ulkona.) Onko siellä ketään muita kotona?

LIISA (Ulkona.) On siellä Jussi ja Maija.

JUSSI. Heikki kuuluu tulevan.

(Tulee etualalle.)

MAIJA (Kuin havahtuen.) Niin kuuluu.

(Menee tupaan.)

HEIKKI (Tulee vasemmanpuolisesta portista.) Terve mieheen. Olitpas kotona.

JUSSI (Istuu penkille.) Kotonahan minä olen.

HEIKKI (Ihmetellen.) Oletko sinä pitänyt pyhää?

JUSSI. Enhän minä koko päivää. Tulimme vähän varemmin työstä, että Kaappo pääsi pelimannia pyytämähän illaksi.

HEIKKI. Eikö käräjistä ole vielä mitään kuulunut?

JUSSI. Ei ole.

HEIKKI. Saakurin vallesmanni! Kumma kun ei häjyt ole sitä jo kylvöttänehet.

JUSSI. Eihän vallesmanni ole häjyille mitään tehnytään, muitahan se on vain rääkännyt.

HEIKKI (Katsahtaa Jussiin.) Kuules! Nyt mulla on se kirja. Katsos tässä (Istuu portaille ja selailee kirjaa.) Luenko täältä vähän? (Lukee ynisevällä äänellä.) "Tohtori See von Linné" (Puhuu.) Mitähän varten tuolla eelläkin on hattu (Vilkaisee Jussiin, mutta kun Jussi ei vastaa, jatkaa lukemista.) "Tohtori See von Linné sanoo paloviinan myrkyllisyyden nähtävän siitäkin, kuin, jos koiran pennullen annetaan paloviinaa eli sillä sen selkää voidellaan, niin se kohta lakkaa kasvamasta ja jääpi pieneksi rakiksi, vaikka se olisi kuinka suuren hurtan sukua." (Puhuu.) Pitäisi koettaa. Ottaisi vähän viinaa ja voitेलisi koiranpennun selkää, niin se jäisi niin pieneksi, eikä kasvaisi enää! Se olisi hauskaa (Katsoo Jussiin. Puhuu.) Mutta ethän sinä ollenkaan kuuntele. Mitä sinä ajattelet?

JUSSI (On istunut omissa ajatuksissaan nojaten tuvan seinään. Lukemisen aikana kiintyy hänen katseensa yhtäkkiä ylöspäin.) Tuolla lentää haukka. Taitaa olla poikanen, koska noin vallattomasti siipiänsä liikuttelee —

HEIKKI (Katsahtaa ylös. Välinpitämättömästi.) Niin näkyy. —
Kuunteletko sinä?

JUSSI. Kyllä.

HEIKKI (Lukee.)

"Ja siitäkin kuin vielä rankilla on se voima, että se kuparin kirkkaaksi tekee, vaikka se kuinka ruosteinen olisi. — Mitä sitte itse paloviina tekee ihmisen sisällyksille, jotka ei ole kuparista." — (Katsoo Jussiin. Puhuu.) En minä viitsi sulle lukea. Et sinä kumminkaan kuuntele. Katselet vaan tuota haukkaa.

JUSSI (Nousee ylös. Katsoo edelleen ylöspäin.) Se lentää korkeammalle ja yhä korkeammalle. Itse se ehkä ei tahtoisikaan niin korkealle, mutta luonto vie väkisinkin ja siivet kantavat. Tuolla ei haukanpoika enää tunnusta mitään tahtoa omansa yläpuolella, vaan katselee korkeudestansa ylpeänä meitä maassa matelevia. — Mutta jos siivet väsyvät, niin joutuu se tuohon.

(Viittaa tallin oven päälle.)

HEIKKI (Nousee.) Mikä sua vaivaa?

JUSSI. Ei mikään. Lue sinä vaan.

HEIKKI. En minä viitsi, kun et sinä kuuntele (Ottaa paperin taskustaan.) Mutta täällä on tämä paperi, johon saavat kirjoittaa nimensä ne, jotka raittiutehen suostuvat. Täällä ei olekaan vielä kuin sun nimesi. Mutta minä kirjoitan myös.

JUSSI. Älä kirjoita! — Taikka —. Kirjoita vaan, mutta anna minä leikkaan oman nimeni pois.

HEIKKI. Kuinka? Minkätähden?

JUSSI. Mua painaa se, että olen antanut lupaukseni. Minä en juo, enkä halua juoda. Mutta sen jälkehen, kuin tuohon kirjoitin, tuntuu siltä, että mun tahtoni ei enää merkitse mitään. Minä olen antanut lupaukseni jollekin tuntemattomalle, jossakin kaukana. Mun tahtoni on siellä panttina. Se tuntematon määrää, mitä mun on tehtävä ja tekemättä jätettävä. Minä olen kahleissa. — Anna tänne se paperi.

HEIKKI (Antaa vähän arvelen paperin Jussille.)

JUSSI (Repii paperin.) Kas noin! Nyt olen taas vapaa ja määrään itse teoistani.

4:s kohta.

Edelliset, Kaisa, Kaappo, Salttu ja Liisa.

KAISA (Tulee oikeanpuolisesta portista kaivon luo. Korjaa pois pyykkiastioita.)

HEIKKI (Melkein itkien.) Mitä sinä teit. Mitä minä sanon lukkarille?

JUSSI. Sano niinkuin asia on, että minä revin sen.

KAAPPO (Juoksee vasemmasta portista nauraen.) Voi hyvät ihmiset! Kun olisitte olleet näkemässä!

(Nauraa.)

JUSSI. No mitä nyt?

KAAPPO. No kun Salttu —

KAISA (Kiivaasti.) Mitä sinä Saltusta puhut?

KAAPPO. No, kun Salttu ja Räättäri-Fapee tappelivat.

(Nauraa.)

KAISA (Innostuen.) Salttuko tappeli?! (Pelästyy.) Herra Jumala! Ei suinkaan oikein puukoilla.

KAAPPO (Kertoo nauraen.) Ei, kun vain käsiryssä. Repivät toistensa tukasta, kynsivät ja sylkivät, lyödä mukuuttivat toisiansa ja taisi Salttu vähän puristaa kurkustakin, koska Räättäri-Fapee huusi: An-an-anna kuin minä vähän henkäsen.

(Nauraa.)

JUSSI (Töykeästi.)

Mitä nauramista siinä on?

(Menee peremmälle.)

KAISA. Missä ne tappelivat?

KAAPPO. Tuossa raitilla.

SALTTU (Tulee vasemmanpuolisesta portista, surkean näköisenä, revittyinä ja naarmittuna.)

KAISA (Menee Salttua vastaan.) Voi Salttu kulta. Tule tänne, että minä saan nähdä, oletko saanut haavoja. Voi, voi! Tuossakin on naarmu ja tuossa ruplan kokoinen paljas paikka, josta kaikki tukka on lähtenyt, ja tuossa kuhmu. Jussi! Annatko sinä vähän viinaa, jotta minä saan sillä hautoa. Ja tarvitsehan Salttu pari ryyppyä sisällensäkin. Voi, voi! Mekkokin on rikki ja koko mies kuin rapakossa uitettu. Salttu parka! (Puhdistaa ja suoristelee mekkoa. Pelästyy.) Mi-mitä? Jumalauta! Paitakin on revitty (Työkkää Salttua. Kiukkuisesti.) Paita revitty! Senkötähden minä sen työllä ja vaivalla olen laittanut, että sinä sen revityttäisit.

SALTTU (Ärtyisenä.) Älä nyt siinä räkytä!

KAISA (Iloisesti hämmästyen.) Mitä?

SALTTU. Minä vain sanon, ettei sun tarvitse pitää mua kuin pikkupoikaa ja kuranssata, niin että koko kylä nauraa.

KAISA. Mitä sinä oikein tarkoitat?

SALTTU. Sitä, mitä sanonkin. Laita itsesi heti siitä tupahan ja etsi vähän voitehia. Keitä tervaa, viinaa ja suoloja sekaisin.

KAISA (Menee tupaan. — Iloisesti.) Tämä ei ole oikeaa. Sakustahan on tullut oikein hirmu.

LIISA (Tulee vasemmasta portista ja menee vasemmanpuoliseen aitaan. Katselee ovesta silloin tällöin.)

KAAPPO (Kiusoitellen.) Voi Salttu kulta. Löikö se Fapee kovin lujaa?

SALTTU (Katsoo raivoisana Kaappoa.) Älä —!

KAAPPO. Jumalauta! Paitakin on revitty. Senkötähden —

JUSSI (Tuimasti.) Kaappo! Kiusaat vanhaa miestä! Saisit hävetä, jos ymmärtäisit.

KAAPPO. Leikkiähän se vain oli.

JUSSI. Typerää leikkiä.

KAAPPO (Menee vähän nolona tupaan. Heikille.) Mitenkähän Jussi noin kiukkuiseksi on tullut?

HEIKKI (Menee Kaapon mukana tupaan.) En tiedä, mikä sitä vaivaa.

(Vaitiolo.)

5:s kohtaus.

Jussi ja Salttu (Kohtauksen aikana tulee kummaltakin puolen näyttämöä nuorta kansaa, niiden joukossa kaksi viulun- ja yksi klarinetin soittaja. Menevät kaikki tupaan.)

JUSSI (Tulee Saltun luo etualalle.) Mikä Sakunkin sai tappelemahan.
Vanha mies. Parempihan olisi elää sovinnossa.

SALTTU (Kiihkeästi, mutta ei pontevasti.) Helppo sun on niin sanoa. Sinä olet rikas ja väkevä. Sun päällesi ei kukaan katso virnistellen. Toista on mun. — Mutta minä en enää viitsi olla naurun alaisena ja kärsiä kaikkea. Minä olen jo väsynyt sellaisehen sovintohon. Mieluummin tappelen ja otan selkähäni.

JUSSI. Mutta eikö sittenkin olisi parempi hillitä itsensä ja elää ystävydessä ihmisten kanssa.

SALTTU. Ystävät! — Sinä, Jussi, joka olet nuori, voit vielä puhua niistä. Ystävät juuri ovat mun opettanehet vihaamahan. Niin kauan, kuin mussa oli mehua, imivät ne mahlaani. Niin kauan, kun olin rikas —. Mutta mitäpä siitä. — Ihmiset ovat kuin sudet. Kun tiukka tulee, syövät ne toinen toisiansa, kunnes ainoastansa yksi, voimakkahin, on jälellä.

JUSSI. Mutta Salttu! Minä en tunne Salttua enää.

SALTTU. Nyt vasta Saltun näetkin ensi kertaa. Minä olen kauan jaksanut koota itseheni kaiken sen sapen, jonka olisin tahtonut muihin ajaa. Mutta nyt ei enää mahdu.

JUSSI. Tuo tappeluko Saltun sai noin suunniltansa?

SALTTU. Se vain pani pohjasakan käymähän.

(Menee tupaan.)

JUSSI (Itsekseen.) Jokohan Salttucin huomasi olevansa mies. Mutta taisi sisu löytyä liian myöhään (Inhoten.) Mutta sellaisia me olemme kaikki. Kärsimme ja nöyryimme, niin että lopuksi jäämme köyryhyn. Ja silloin on myöhäistä nousta (Menee peremmälle. Jää nojaamaan tikapuihin.)

6:s kohtaus.

Jussi ja Liisa.

LIISA (Tulee aitasta pyhäpukineissa. Huomaa Jussin ja pysähtyy aitan eteen.) Jussi. Minä sain jo valmihiksi äestetyksi —

JUSSI (Välinpitämättömästi.) Jaha.

LIISA. — nämä kotipellot (Koettaa saada keskustelua käyntiin.) Onko sinne tullut jo paljon hyppyväkeä?

JUSSI. En tiedä.

LIISA. Jokohan Antti ja isäsi ovat tullehet?

JUSSI. Ei ne vielä —

LIISA (Pienen vaitiolon jälkeen.) Jussi. Kylläkai sinä olet hirveän väkevä.

JUSSI (Kääntyy Liisaan. — Naurahtaan.) Minäkö? Kuinka niin?

LIISA (Vähän hämillään.) Muuten vain. Minä vain arvelin niin.

JUSSI (Nauraen.) Tahdotko tulla sormikoukkua vetämähän.

LIISA. Sun kanssasi? En tule. Mutta koetapas, jaksatko nostaa tuon kiven.

JUSSI. En viitsi ruveta ruokalevokseni kiviä vääntelemähän. Mutta jos tahdot, niin sellaisen varpusen kuin sinä voin kyllä lennättää ilmahan lepohetkelläkin.

LIISA. Enpä tule heiteltäväksesi. Ja kiinni et saa. Sinä olet tullut kömpelöksi. Et sinä enää piisaisi mulle juoksemahan. Kaikki väkevät miehet ovat kömpelöitä. Ne kävelevät noin — noin —

(Matkii karhun käyntiä. Menee Jussin luo.)

JUSSI. Kyllä minä juostakin osaan. Ja saan sun kiinni, jos tahdon.

LIISA. Ei karhu saa varpusta kiinni. Eeei —

JUSSI. Älä härnää —

LIISA. Koetapas! (Lyö Jussia olalle.) Nyt olet hippa.

JUSSI. No helkkari!

JUSSI ja LIISA (Juoksevat kaivon ympäri nauraen ja meluten. Lopuksi Jussi saa Liisan kiinni.)

JUSSI (Ottaa Liisan käsivarsiansa päälle ja pyörähtää ympäri.) Katsos nyt, varpunen. Karhu sai sun kiinni.

LIISA (Painautuu lähemmäksi. — Raukeasti, melkein huokaisten.) Niin.

(Jussi seisahtuu pitäen Liisaa sylissään. Katsovat toisiaan silmiin. Hetken kuluttua laskee Jussi Liisan varovaisesti seisomaan. Molemmat joutuvat hämilleen.)

JUSSI. Sinä taisit hengästyä. — Sinä aivan vapisit.

LIISA. Vapisinko? — Taisin minä hengästyä —

JUSSI. Mutta sinä olit niin kovin kevyt.

LIISA. Enhän. — Niin - . Kun sinä olet niin väkevä.

JUSSI. Ja sun silmäsi olivat niin kovin kirkkahat —

LIISA. Kuinka — mistä ne nyt olisivat sen kirkkahammiksi tulleet kuin tavallisestikaan.

JUSSI. En tiedä. Mutta kyllä ne olivat —

LIISA. Eihän ne ole. Katsohan.

(Katsoo Jussia silmiin.)

JUSSI (Katsoo vähän hämillään Liisaa silmiin.)

LIISA (Rupeaa nauramaan.)

JUSSI (Loukkaantuneena.) Millä sinä naurat? Nauratko sinä mulla?

LIISA. Ei, Jussi! (Istuu kaivon kannelle. Nauraa itkunsekaisesti.) En minä tiedä itsekään syytä. Mua naurattaa, mutta melkein itkettääkin samalla. Tuntuu niin kummalliselta.

JUSSI (Ottaa Liisaa kädestä ja vetää hänet seisomaan.) Liisa!

LIISA. Jussi!

(Tuvassa soitetaan tulopeliä.)

JUSSI (Pitäen Liisaa vyötäisiltä.) Siellä soitetahan tulopeliä. Aivankuin suurissa häissä. Sitä ne soittavat nyt Antin kunniaksi. Mutta tänäpäivänä mennähänkin kaikki häähypyt, jos sinä lähdet hyppelemähän.

LIISA. En tiedä —

JUSSI. Mutta mun kanssani?

LIISA. Jos ihmiset rupeavat puhumahan —

JUSSI. Koettakohot pistää nenänsä mun asioihini.

LIISA. Minä tulen (Puristaa Jussin kättä.) Jussi!! — Minä menen jo edellä.

(Juoksee tupaan.)

7:5 kohtaous.

Jussi, Kaisa, Maija, Harri, Antti, Kaappo ja kyläläisiä.

KAISA (Tulee ulos. Kulkevat portailla Liisan kanssa toistensa ohitse.)

JUSSI (Hurjan iloisena.) Eikö Kaisa ollenkaan hyppeläkään? (Ottaa Kaisaa vyötäisiltä.) Kyllä meidän täytyy ainakin pari pyörähdystä ottaa. Kas, tällä lailla.

(Pyörittää Kaisaa ja juoksee sitten sisään.)

KAISA (Tulee kaivon luo.) Siunatkohon! Mikä Jussihin taas on mennyt? Aamulla ja vielä äskenkin jurnutti totisena kuin toiskan kirnu ja nyt taas on tuollaisena (Katsoo mieltiväisenä portaille päin.) Ahaa! (Pyörittää päätänsä.) Ne lapset! Ne lapset! Siitä nousee vielä sota. — Piikatytön ei ole helppo päästä emännäksi, vaikka onkin talon kasvatti ja sukulainen. Isäntä ei siihen suostu. Ja johan sitä ihmettelisikin koko maakunta.

(Tulopeli loppuu.)

ANTTI (Laulaa näyttämön takana oikealla.)

Hurja min' oon ollut ja taidan vielä tulla
Hurjaakin hurjemmaksi,
Kun heili on nuori ja lapsellinen
Ei siit' ole hoitajaksi.

JUSSI (Ensimmäisten säkeitten perästä tulee kiireesti tuvasta, menee oikeanpuolisesta portista.)

KAISA. Se on Antin ääni.

(Menee perälle.)

MAIJA (Tulee tuvasta näyttämön etualalle.) Antti tulee!

(Tulee kaivon etupuolelle, jossa tulijat eivät häntä huomaa.)

ANTTI (Laulaa näyttämön takana.)

Älä sinä tyttö sitä voitotele
Ja älä ole murehissa,
Vaikka vuorattu ovi ja raudasta kalterit
On heilisi kamarissa.

ANTTI ja HARRI (Tulevat hevosella oikeanpuolisesta portista. Kärkyt ovat sen ajan mallin mukaiset, niiden kori simpukan kuoren näköinen.)

JUSSI (Tulee kävellen kärkyjen vieressä.) Kuinka kävi?

ANTTI (Jussille.) Huonosti! (Hyppää kärkyistä. — Ylpeästi mutta katkerasti.) No nyt, Kaisa. Nyt kannattaa Hangan Antistakin tehdä laulu.

KAISA. Kuinka niin? Etkö päässyt vapahaksi?

HARRI (Huutaa tupaan.) Kaappo! Onko siellä Kaappo!

(Nousee kärkyistä.)
(Tuvassa soitetaan polskaa.)

KAAPPO (Tulee tuvasta.)

(Kaapon jälessä tulee muutamia kyläläisiä ja Heikki portaille. Kuullessaan Antin tuomiosta

tekevät tyytymättömyyttä ja uhkaa osottavia liikkeitä.)

HARRI. Korjaa tuo hevonen. Vie vaikka tuonne hakahan. Johan se siellä tarkenee ja löytää vähän ruohon äpärettä. Pistä kärryt liiterihin.

KAAPPO (Vie hevosen.)

KAISA. Sano nyt. Paljonko sait sakkoa?

ANTTI. Mitä vielä. En minä sakoilla näytä pääsevän. Uudestansa linnahan. Ja lopuksi taitavat viedä Siperiahan. Siltä se näytti.

MAIJA (Istuu kivelle.) Hyvä Jumala! Siperiahan!

KAISA. Herrajesta! Kuinka niin?

JUSSI (Katkerasti, puoliksi itsekseen.) Talonpoika, ole nöyrä ja kiitä, kun herrat jakavat oikeutta.

ANTTI. En minä tiedä.

HARRI. Kyllä siinä vallesmanni oli liehtarina. Mikä sen tietää, mitä se säkkäsi sun päällesi, kun koko ajan sitä ruotsia puhui.

ANTTI. Niin, se —

(Puristaa nyrkkiä.)

KAISA. Siperiahan? Kuka niin sanoi?

ANTTI. Herrat siellä käräjäpaikalla.

KAISA. Laki on niinkuin se luetahan. Sakolla siitä olisi pitänyt päästä.

HARRI. Ne puhuivat kotorauhan rikkomisesta ja sitten sanoivat, että Niemen suutari on vieläkin elämän ja kuoleman välillä. Mutta taitaa sekin olla vallesmannin juonia.

KAISA. Mikä sen tietää vaikka suutari olisi vallesmannin käskystä kipeänä. Onhan se kriivari hyväks hypännyt suutarintuvan ja vallesmannin väliä niinkuin Holttu-Heikki helvetin ja taivahan väliä.

ANTTI (Huutaa katkerasti.) Hei elämää! Eikä mitään kituelämää. Kyllä kruunulla leipää piisaa.

(Menee tupaan.)

(Antin jäljessä menee hyppyväki tupaan.)

HARRI (Menee Antin jäljessä.) Siellä taitaa olla hypyt käynnissä.

KAISA (Menee myös tupaan. — Jahkien.) No jo nyt oli! Kylläpä tekevät Antille kiusaa.

8:s kohta.

Maija, hyppyväkeä ja Jussi.

JUSSI (Tulee etualalle päin. — Uhkaavasti.) Saako täällä yksi mies tehdä mitä tahtoo! (Huomaa Majan.) Oletko sinäkin täällä. Joko sinä kuulit kuinka Antin kävi?

MAIJA (Istuu kivellä.) Kuulin minä! Mutta se ei ole oikein! Se ei voi olla oikein Jumalan eikä maallisen lain mukahan. Tuomarit ovat tälläkin kertaa erehtynehet. Kalajoki ei ole ainoa paikka, missä vääriä tuomioita annetaan. Siellä saivat herännehet syyttöminä sakkoja. Nyt on Antin vuoro kärsiä vääryyttä.

JUSSI. Tuomarit ovat voinehet erehtyä, mutta vallesmanni kyllä tietää, mitenkä asia on (Hymähtää.) Ehkäpä tuomaritkin ovat samanlaisia.

MAIJA (Puoliksi itsekseen.) Voi, vääriä tuomareita. Kerran nekin joutuvat tuomarin etehen. Ja voi heitä silloin, jos he lain varjon alla ovat omaa hyötyänsä tai ihmisellistä kosta etsinehet.

JUSSI. Antti kärsii vääryyttä ja sitä me saamme kärsiä kohta kaikki, jos vallesmanni saa päänsä pitää. Mutta tässä ei valitus auta. Tässä täytyy jotakin tehdä. — En vaan tiedä mitä.

(Kun väkeä tulee näyttämölle, poistuu oikeanpuolisesta portista.)

(Soitto, joka jonkun verran on kuulunut tuvasta, taukoo, joukko tyttöjä ja poikia tulvahtaa

näyttämölle, Asettuvat mikä minnekin näyttämön perälle.)

1:NEN POIKA. Huh, huh, kun siellä tuli kuuma.

2:NEN POIKA. Niin tuli.

3:S POIKA. Mutta voi saakuri, kuinka Antin kävi huonosti.

1:NEN TYTTÖ. Maijaa mun tulee niin surku.

2:NEN TYTTÖ (Nauraen.) Sehän on körttiläinen.

1:NEN TYTTÖ. Olkohon vain. Ihminen se siltä on ja Antin morsian.

2:NEN TYTTÖ. Eihän körttiläiset muista välitä kuin toisistansa. Ja Antti ei ole körttiläinen.

1:NEN TYTTÖ. Mutta Maija välittää.

(Keskustelu on käynyt näyttämön oikealla puolella. Vasemmalla alkaa joku poika laulun, johon kaikki yhtyvät. Laulu on hiljaista.)

Talapakan Nikolain sen kauniimman kesän
Siellä linnassa olla pitää,
Kun lehti on puussa ja ruoho on maassa
Ja heilillä nuori ikä.

Talapakan Nikolai se sanoi, jotta
Älä sinä heilini sure.
Vielä minä karkureisultanikin
Katsomahan sua tulen.

Heili oli nuori ja lapsellinen
Ja se kauan odotteli,
Talapakan Nikolai se Vaasan linnass'
Syksyhyn asti eli.

(Vaitiolo. — Sisällä soitetaan menuettia.)

JUSSI (Tulee näyttämölle.) Lähtekää minuuttihin! Se alkoi juuri.

(Kaikki, paitsi Jussi ja Maija, lähtevät kiireesti
sisälle, toiset tanssiaskelin.)

JUSSI (Tulee katsomaan onko Maija vielä kaivon takana.) Täälläkö sinä vielä. — Sisko parka. Älä sure liikaa. Sureminen ei auta mitään. —

MAIJA (Nousee. — Keskeyttäen.) Viitsitkö käydä hakemassa Antin tänne. Mua ei huvita siellä tuvassa olla. Ja täällä olisi rauhallisempi puhellakin.

JUSSI. Kyllä minä tuon.

(Menee tupaan.)
(Soitto kuuluu vähän kovemmin.)

MAIJA (Yksin. Istuu tuon kaivon kannelle. — Päätäväisenä.) Se ei ole Jumalan tahto, että Antti joutuu linnahan ja Siperiahan. Minä pelastan Antin. — Antin täytyy täältä pois. Mutta minä menen Antin luokse. — Siellä Anttikin ottaa kutsumuksen vastahan. Siellä elämme me kahden, tuemme toinen toistamme oikealla tiellä ja minultakin loppuu kiusaukset ja ristiriita.

9:s kohtaus.

Maija, Jussi ja Antti.

JUSSI ja ANTTI (Tulevat.)

JUSSI. Maija. Täällä on Antti. Minä menen pois, jotta saatte rauhassa puhella.

(Menee, takaisin.)
(Soitto hiljenee.)

MAIJA (Menee innokkaana Antin luo, ottaa häntä kädestä ja tuo hänet kaivon kannelle viereensä istumaan.) Antti. Tule tänne. Mulla on vähän sulle sanottavaa (Katsoo Anttiin.) Mutta Antti kulta. Älä ole noin synkän näköinen. Vai oletko mulle vihainen? Hyvä Antti. Mun täytyi puhua eilen. Minä olisin soimannut itseäni jälestä päin, ellen puhunut. Älä ole siitä enää vihainen.

ANTTI (Surumielisenä.) Enhän minä sulle vihainen ole, Maija. Kuinka minä voisin sulle suuttua. Sinä olet niin hyvä, etkä muuta tahdo kuin oikeutta.

MAIJA. No sittenhän on kaikki hyvin.

ANTTI. Etkö sitten ole kuullut —

MAIJA. — että sinut viedähän takaisin linnahan ja ehkä lopuksi Siperiahan. Olen kuullut.

ANTTI (Surullisena.) Mitä sitten enää välität musta. Olenhan melkein mennyttä miestä.

MAIJA. Sentähden tahdoinkin puhua kanssasi. — Maalliset tuomarit ovat tälläkin kerralla erehtynehet. Sinä olet nyt jo saanut kärsiä vääryyttä ja ehkä vielä enemmän vastaisuudessa.

ANTTI. Se ajatus vain katkeroittaa mieltä ja nostattaa ihmisen vihaamahan kaikkea.

MAIJA. Jumala ei tahdo ketään kadottaa. Hänen tahtonsa ei ole, että sinä joudut linnahan ja Siperiahan.

ANTTI. Mitä sinä tarkoitat?

MAIJA. Sinä karkaat ja menet —

ANTTI (Loitoten.) Minä? Karkaisin? En minä karkaa.

MAIJA. Mikset? Se ei ole väärin! Eikä sitä lasketa sulle häpeäksi, vaikka karkaatkin.

ANTTI (Nousee.) Ei, ei, ei! Minä en voi karata.

MAIJA (Nousee.) Helppoahan se on. Minä tuon sulle viilan, jolla voit viilata poikki nuot, (viittaa rautoja) otat Jussin puvun ja lähdet.

ANTTI. Niin, niin. Helppoa sillä tavalla. Mutta saisinhan hävetä silmät päästäni, jos täältä teiltä karkaisin.

MAIJA. Ketä sun tarvitsisi hävetä! Jussikin sanoi juuri, että jotakin on tehtävä. Ja muuta keinoa ei ole.

ANTTI. Silloin saa sekin keino jäädä.

(Kääntyy mennäkseen tupaan.)

MAIJA (Juoksee Antin eteen, tarttuu häneen kiinni.) Minä en salli sua vietävän linnahan ja Siperiahan!

ANTTI (Istahtaa kaivolle.) Mitä hyötyä siitä olisi. Minä en voi muualla elää kuin täällä lakeudella. Joka paikassa muualla ahdistaa mun henkeäni. Ja vaikka linnan kellarissa onkin rinnan päällä paino, niin on toki toivo jällellä päästä joskus tänne takaisin.

MAIJA. Mutta jos joudut Siperiahan ryövärien seuralaiseksi. Siellä kaivoksien pohjalla ahdistaa aina henkeäsi ja siellä löydät ajallisen ja ijankaikkisen turmiosi. Ei, Antti! — Sinä lähdet. Karkaat Ruotsin puolelle tai Norjahan. Onhan sinne muitakin mennyt. Siellä elät kaikessa rauhassa.

ANTTI. Älä kiusaa itseäsi ja mua. En minä lähde.

MAIJA. Mutta ajattele mua, ellet itseäsi ajattele. Mitä musta tulee, jos sinä lähdet Siperiahan.

ANTTI. Onko se parempi, että minä olen karkulaisena Ruotsin puolella?

MAIJA. Silloin, kun olet siellä löytänyt olinpaikan, tulen minä luoksesi. Siellä otat sinäkin kutsumuksen vastahan. Siellä elämme yhdessä ja tuemme toinen toistamme.

ANTTI (Taipuen.) Tuletko sinä jakamahan hyvät ja pahat karannehen vangin kanssa?

MAIJA. Tulen.

ANTTI (Surullisena.) Mutta sittenkään en voi lähteä. Minä en tahdo saattaa sua sellaisehen kurjuutehen.

MAIJA. Kurjempi olo mulla täällä on, jos et lähde.

ANTTI. Maija. Ei puhuta enää tästä. En minä voi karata, vaikka tahtoisinkin. Mulla ei ole niin paljon rahaakaan mukanaani. Eikä taida olla Heikilläkään.

MAIJA. Mulla on. Isä antoi äitini perintörahat sun sakkojasi varten. Ota ne, niitä on kaksisataa ruplaa ja lähde.

ANTTI. Mutta se olisi niin rumaa.

MAIJA. Tee se mun tähteni! — Ja voithan sitten tulla takaisin, jos näyttää siltä, että oikeutehen saa taas luottaa (Pyytävästi.) Lähde nyt vaan.

ANTTI. Voisinhan minä lähteä, kun sinä niin tahdot, mutta kyllä se mun mielestäni on häpeä.

MAIJA. Ei tällä kerralla. Vallesmanni tahtoo. — —

ANTTI (Nousee. — Keskeyttäen.) Niin, vallesmanni! — Menehän siltä ainakin yksi ilo hukkahan, kun ei saa enää mua kiusata.

MAIJA. Mene nyt pian tuonne aittahan, ennenkuin tänne tulee muita. Minä tuon sinne Jussin puvun ja viilan.

ANTTI. No niin. Minä lähden. Saanhan sillä edes pienen kiusan vallesmannille!

(Mene nopeasti perällä olevaan oikean puoleiseen aittaan.)

(Menuetti sisältä kuuluu kovemmin.)

MAIJA (Menee luttiiin, mutta tulee pian takaisin tuoden vaatteita, jotka antaa Antille.) Tässä ovat vaattehet ja tässä viila (Ottaa aitastaan vakan ja siitä mytyn.) Ja tässä ovat rahat. — Minä odotan sua täällä.

(Panee oven kiinni ja tulee näyttämölle. Kävelee levottomana edes takaisin. Kun laulu rupeaa kuulumaan, juoksee portille katsomaan ja sitten tupaan.)

10:s kohtaus.

Harri, Jussi, Maija, Liisa, Heikki, Salttu, Kaisa, koko tanssiväki, Karjanmaan Köysti ja kymmenkunta hänen mukanaan tullutta nuorta miestä häyjä.

HÄJYT (Laulavat näyttämön takana.)

Kun on oikein hulivililuonto
Niin istuu vaikka linnass'
Ennenkuin makaa laudalla
Ja puukonhaava rinnass'!

(Menuetti lakkaa äkkiä. Koko tanssiväki tulee ulos. Miehet etsivät aseita. Toiset ottavat halkoja, toisilla on puukot, osa ottaa saapasvarrestaann pannunvarren tai "malmarin" j.n.e. Tanssiväki ryhmittyy enemmän oikealle etualalle. Jussi, Liisa, Kaisa ja Salttu ovat lähimpänä edessä. Harri, jolla on kädessä rautapuntari, seisautuu portaille. — Naiset siunailevat ja voivattelevat. Sieltä täältä kuuluu naisten vuorosanoja.)

NAISET. Herra Jumala. — Häjyt tulevat. — Voi kuinka kauheaa. — Taas tulee murhia. — Voi, voi, onkohan Karjanmaan Köystikin. — Tulee varmaan murhia. Voi, voi!

KAAPPO (Tuo Jussille halon.) Tuossa on sullekin vähän kättä pitempää.

KAISA (Saltulle.) Älä sinä mene sinne ollenkaan. Tallaavat vielä jalkoihinsa. Pane pois tuo halkokin. Mitä sinä sillä teet.

SALTTU (Puoliksi ärtyneesti, puoliksi pyytäen.) Älä nyt siinä taas. Ihmiset näkevät ja nauravat.

HÄJYT (Laulavat.)

Ala-Härmästä, keskeltä pitäjestä.
Rentoja veljeksiä!
Ja ne saa hypätä pöydälle
Jotk' on meitä verrempiä

(Tulevat laulun aikana oikeanpuolisesta portista näyttämölle, notkahuttelevat polviaan ja horjahtelevat komeilevasti. Asettuvat enempi perälle, vasemmalle puolen.)

HARRI (Pienen vaitiolon jälkeen.) Mitä te olette, jotka kuljette roikastaen pitkin raittia ja tulette meidän pihalle?

KARJANMAAN KÖYSTI. Olemmepahan vaan. — Kuulimme, että täällä on hypyt, niin tulimme katsomahan. Mutta eihän täällä hypelläkään. Isäntä vain näkyy puntarikaupalla halkoja myyvän. Ja melkein joka mies on jo halkonsa saanutkin.

HARRI. Kyllä meiltä saa halkoa ilmankin — häjynketiset.

KARJANMAAN KÖYSTI. Meidän tuli tuolla tiellä vähän nälkä. Ja kylläkai Harrin Erkki antaa meille yhden lampahan, jotta saamme kotimatalla jossakin mökissä laittaa itsellemme vähän illallista.

HÄJYT (Tirskuvat sukkeluudelle.)

HARRI. Jassoo! Te olette niitä lampahan varkahia.

KARJANMAAN KÖYSTI. Emme me mitään varkahia ole, vaikka lampahia joskus otamme. Lampahia ja naurihia saa ottaa niin paljon, kuin kerralla syö. Emmekä me nytkään kotihin eväitä tarvitse. Kyllä meillä kotona on vielä vähän syötävää.

HÄJYT (Naureskelevat.)

HARRI. Teille on kai turha sanoa, että laki ja pitäjän hallitussääntö kieltävät sellaisen. Sentähden sanon minä tässä, että nyt te eksyitte väärään talohon. Harrin navetasta ei jouda yksikään lammas teidän kitahanne.

KARJANMAAN KÖYSTI. Me tulimme sinä ottamahan, emmekä pyytämähän. Huonommilta me otamme itse, mutta parempain pitää itse antaa, etteivät tottuisi liiaksi itseensä luottamahan.

1:NEN HÄJY (Karjanmaan Köystille.) Menenkö minä kieppaamahan taulun päälle, että päästähän alkuhun?

KARJANMAAN KÖYSTI. Älä vielä.

1:NEN POIKA (Häjylle. — Pirullisesti.) Missä suutari on, kun sun täytyy olla rakkina tappelua alkamassa.

HARRI. Kumma kun te kehtaatte. Aika talojen poikia olette ja kuljette pitkin pitäjää ryöstäen ja varastaen. Norjempi käsi olisi pitänyt olla teidän äideillänne. Ei se ihme olisi, vaikka vallesmanni tuottaisikin kasakat teitä suhittamahan.

HÄJYT (Notkahuttelevat polviaan, puristavat nyrkkiä, purevat hammasta ja joku jo kiljahtaakin.)

1:NEN HÄJY (Nauraen.) Tuottakohon vaan. Emme me pelkää.

HARRI. Mutta se on nyt sillä tavalla, että Harrin navettahan teillä ei ole asiaa. Ja jos te sinne yritätte, niin murhia tulee.

HÄJYT (Lähentelevät uhkaavina.)

KARJANMAAN KÖYSTI (Häjylle.) Olkaa hiljaa (Harrille. — Pirullisesti.) Ei tehdä lihaa. Siitä joutuu Siperiaan. Mutta pannahan mies miestä vastahan ja piru isoa kiveä vastahan. Ja se, joka voittaa, saa tahtonsa läpi (Ilkkuvasti.) Onko teidän joukossanne sellaista miestä, joka tulee tällaisen pikkuisen pojan kanssa sylipainihin? Minä olen vaan se Karjanmaan pikku Kusti.

(Häjyt nauravat voitonvarmoina. Tanssiväki hätkähtää, naiset siunailevat ja miehet ovat epäilevän näköisiä.)

HARRI. Kyllähän tästäkin talosta miehen vastuksen löytää.

(Aitasta kuuluu kahleitten helähdys. Maija, joka on pysytellyt levottoman näköisenä aitan edessä, lukitsee kiireesti oven.)

HARRI (Katselee ympärilleen.) Jollei kukaan nuoremmista lähde, niin kyllä minäkin vielä —

JUSSI (Astuu esiin.) Isä. Ei sinne täyskasvuisten tarvitse mennä. Kyllä poikasetkin poikain leikkihin riittävät (Karjanmaan Köystille.) Minä tulen.

(Kaikki hämmästyvät. Häjytkin tulevat uteliaan näköisiksi. Kummaltakin puolen huudahdetaan.) Jussi.

1:NEN POIKA (Huutaa.) Pankaa puukot ja asehet pois.

KARJANMAAN KÖYSTI. En minä puukolla sylipainia paini. — Tuossa on

(Panee puukon kaivon kannelle.)

JUSSI (Viskaa halon pois ja panee myöskin puukon kaivon kannelle.)

2:NEN POIKA (Vapisten jännityksestä.) Nyt ei ole enää kysymys lampahasta. Nyt koetetahan, kuka on tämän maakunnan lukko.

KARJANMAAN KÖYSTI (Häjyille.) Menkää edemmäksi, että jää seljän tila pihaa vapahaksi.

(Jussi ja Karjanmaan Köysti ottavat ristiotten toisistansa. Työntelevät toisiaan ja pyörähtävät jonkun kerran ympäri. Hetken kuluttua saa Jussi nykäistyksi Köystin lähemmäksi ja saa lujan otteen vyötäisiltä. Jussi nostaa Köystin ylös ja pitää siinä hetken aikaa. Köysti ähkyy kuin henkeä ahdistaisi. Jussi laskee Köystin melkein varovasti allensa. — Painia ovat kaikki seuranneet henkeään pidätellen. Ja kun Jussi voittaa, kuuluu Jussia ihailevia vuorosanoja ja kompasanoja Köystille. Häjyt kiroilevat vähän noloina.)

Sellaisia tämän paikan poikasetkin ovat. — Ähä, jopa löysit parempasi.
— Niin lasi vaan miehen seljällensä, kuin vauvan kehtohon.

LIISA (On ollut tuskallisen näköinen. — Huutaa.) Jussi voitti.
Tiesinhän minä, että Jussia ei kukaan voita.

KARJANMAAN KÖYSTI (Nousee heti ylös. — Ihailevasti Jussille.) Siinä oli mies! Vähällä oli, etteivät kylkiluuni katkennehet siinä halauksessa (Eräs häjyistä hiipii Jussin lähelle, selän taa, aikoen lyödä Jussia puukolla, mutta Köysti huomaa tämän ja tarttuu häjyn käteen. Häjyille.) Sinä rakki! Etkö sinä ymmärrä, että sellainen mies, joka on Karjanmaan Köystin kaatanut rehellisessä painissa, on liian hyvä sun kupittavaksesi (Viskaa puukon menemään ja työkkää häjyä.) Sinä et kelpaa Karjanmaan Köystin joukkohon. — Mene sinäkin suutarin kanssa vallesmannin häntää kantamahan (Katsahtaa Jussiin.) Minä olen Karjanmaan Köysti. Minä en ole kirkon kipeä, enkä pappien vaivainen. Minä en pelkää paljon Jumalaa ja ihmisiä en ollenkaan. Mutta sen minä sanon, että se mies, joka on mun voittanut, saa mun kunnioitukseni (Jussille.) Jussi! Ollahan ystäviä (Tarjoaa kätensä Jussille.) Se on kamalaa, jos me kaksi eroamme vihamiehinä. — Minä olen ollut ja sinä olet nyt tämän maakunnan lukko.

JUSSI (Ottaa Köystiä kädestä.) Sinä, Köysti, et ole niin paha kuin sun mainehesi (Puoliksi itsekseen.) Silloin joskus, kun oikea suunta löydetähän, silloin olet sinä ensimmäisiä siinäkin joukossa.

KARJANMAAN KÖYSTI (Ottaa puukonsa kaivon kannelta. — Häjyille.) Hei pojat! Nyt mennähän. Tämän talon lammasnavetta saa olla nyt ja vastedes meidän puolestamme rauhassa (Harrille.) Mutta laulamme me. Siitä ette te eikä mitkään pitäjän lait voi meitä kieltää. Ääni on meidän omamme, ja mailma on suuri.

HÄJYT (Alottavat laulun ja poistuvat laulaen näyttämöltä oikeanpuolisesta portista.)

Enkä minä hurjan luontoni tähden
Päätäni alaha paina.
Iloinen ja irti maasta
Meinaan olla aina.

JUSSI (Tulee kaivon luo, ottaa puukonsa. Itsekseen.) Minä pelkään, että haukanpojan siivet kantavat liian korkealle.

(Jää synkän näköisenä seisomaan.)

HARRI (Tekeytyen huolettomaksi.) No pelimannit! Soittakaa purpuria. Siihen saakin loppua tältä päivältä, että ehditte kymmeneksi kotihinne, niinkuin pitäjän laki määrää.

(Väkijoukko menee tupaan, josta rupee kuulumaan purpurin soitto. Mennessään näyttävät puhelevan ihailien Jussista. Näyttämölle jäävät ainoastaan Liisa, Jussi ja Maija.)

11:s kohtaus.

Liisa, Jussi, Maija. Antti, Hilapielen Heta ja tanssiväki.

HILAPIELEN HETA (Näyttäytyy vasemmanpuolisessa portissa. Aikoo tulla Maijan luo, mutta huomattuaan Liisan ja Jussin peräytyy.)

MAIJA (Katselee levottomana oikeanpuolisesta portista ja menee siitä ulos.)

LIISA (Nähtyään, että Maija poistuu tulee vähän arastellen Jussin hio.)
Jussi! Sinä voitit —

JUSSI (Kuin havahtuen.) Sinäkö Liisa! (Karkoittaa synkät ajatuksensa. Hurjasti.) Liisa! (Ottaa rajusti Liisan syliinsä) Minä tulen tänä iltana sun luoksesi. Saanko tulla?

LIISA. Tottakai sinä saat tulla. — Jos vaan tulet.

JUSSI. Minä tulen (Leikkiä laskien mutta hurjasti.) Jollet päästä, tulen väkisin, vaikka ovenraamit kaulassa! (Laskee Liisan irti.) Ja nyt mennähän purpurihin.

LIISA. Mennähän!

(Jussi ja Liisa menevät kiireesti tupaan.
Jussi pitää Liisaa vyötäisiltä.)

MAIJA (Tulee takaisin, vilkuu ympärilleen, avaa aitan oven. Puhuu sinne.) Oletko valmis? Nyt ei täällä ole ketään. Voit hyvin lähteä.

ANTTI (Aitasta.) Kyllä minä valmis olen. Panen vain kahlehet ja vanginpuvun nyytyhyn. Ne minä upotan neवान mennessäni, etteivät jää tänne sun aittahasi.

MAIJA (Hätäisenä.) Lähde nyt pian, ennenkuin ketään tulee.

ANTTI (Tulee aitasta.) Kyllä tämä on melkein kuin varkautta.

MAIJA. Vieläkö sinä nytkin epäröit? Mene nyt vaan. Oikaise tuosta, tallin päädyltä pellonojaa pitkin suorahan metsähän, jotteivät näe.

ANTTI (Tulee kaivon eteen.) Kyllä minä nyt jo menenkin, vaikka se vähän hävettää.

MAIJA. Yhtä minä vielä pyydän sulta: Pidä Jumala mielessäsi, (itkun sekaisesti) että me yhdessä siunauksen saisimme.

ANTTI. Hyvästi, Maija! Minä ilmoitan sitten sulle, jos tiedän, ett'en kurjuutehen sua kutsu.

MAIJA. Hyvästi, Antti.

(Puristaa Antin kättä.)

Antti (Menee tallin päädyltä.)

HILAPIELEN HETA (On seurannut Antin lähtöä. Nyökäyttää ymmärtävänä päätänsä.) Ahaa!

(Menee pois.)

MAIJA (Katselee levottomana Antin jälkeen. Istuu sitten kaivolle. —
Tuskallisesti.) Antti! Antti! Mun tulee niin ikävä.

1:NEN POIKA (Huutaa tuvassa.) Kiertäkää koko kartano. Hypellähän onni tälle talolle.

2:NEN POIKA (Myös tuvassa.) Vie sinä, Liisa.

(Tuvan ovesta tulevat tanssijat rivissä, vuorotellen tyttö ja poika, pitäen toisiaan kädestä kiinni. Liisa on ensimmäisenä ja Jussi toisena. Soittajat tulevat portaille soittamaan. Tanssijat menevät ensin oikeanpuolisesta portista ulos, kääntyvät siitä vasemmalle, joten rivi näkyy vielä toisestakin portista.)

MAIJA (Kun hyppyväki tulee, hillitsee itsensä tyyneksi. Hyppyväen mentyä katsoo levottomana tallin päädyltä ja rientää kuin paeten aittaansa.)

12:s kohtaus.

Jussi, Harri, Herastuomari, Kaappo, Salttu,
Kaisa, Heikki ja koko hyppyväki.

HARRI (Tulee tuvasta. Lukitsee vasemmalla olevan liiterin oven ja samoin tallin oven katsahdettuaan ensin sisälle. Ottaa molemmista avaimet.)

HERASTUOMARI (Tulee oikeanpuolisesta portista.)

HARRI (Huomaa herastuomarin.) Iltaa. Nytkö sinä vasta pääsit käräjistä.

HERASTUOMARI. Joo. — Ja vallesmanni käski mun tuoda Antin vankipassin
(Antaa Harrille paperin.).

HARRI. Jaha.

(Ottaa paperin.)

HERASTUOMARI. — ja sitten vallesmanni käski sanoa —

HYPPYVÄKI (Tulee kaivon vierestä näyttämölle.)

HARRI. Mitä?

JUSSI (Nähtyään herastuomarin riuhtaisee itsensä irti ja tulee herastuomarin luo.) Joko teillä taas on uusia terveisiä vallesmannilta?

(Soitto taukoo ja hyppyväki kerääntyy herastuomarin ympärille. Kaisa, Salttu ja Kaappo tulevat tuvasta ja pysähtyvät portaille.)

HERASTUOMARI (Surullisena.) Kyllä mulla on terveisiä. Vallesmanni käski mun sanoa, että ensi viikolla tänne tulee komppania kasakoita ja että (Harrille) teille tulee asumahan kolme.

JUSSI. Sitäkö vielä puuttui!

(Herastuomarin uutisen johdosta tulevat kaikki surullisen näköisiksi.)

HARRI (Herastuomarille.) Etkö sinä edes ole sanonut vallesmannille, että me emme ole orjia ja orjan nöyryyttä meihin ei saa väkivallalla.

HERASTUOMARI. Sillä on omat apulaisensa, joita se uskoo enemmän kuin meitä.

HEIKKI. Tuleeko niitä meillekin asumahan?

HERASTUOMARI. Tulee kaksi.

HEIKKI (Huutaa tupaan päin.) Antti! (Kaisalle, Saltulle ja Kaapolle.)
Missä Antti on?

KAISA. Ei se tuvassa ainakaan ole.

KAAPPO. Tänne se tuli pihalle jo hyvän aikaa sitten.

HARRI (Herastuomarille päätänsä nöyryyttäen.) Kylläpä on umpehen ajettu!

SALTTU (Heikille.) Katso, jos se on Maijan aitassa.

HEIKKI. Jaa! (Menee kopistamaan Maijan aitan oveen.) Maija, joko sinä olet makuulla?

MAIJA (Aitasta. Pelästyneellä äänellä.) Jo.

HEIKKI. Eikö Antti ole siellä?

MAIJA (Aitasta.) Ei — ei — ole.

HEIKKI. No, missä helkkarissa Antti on?

KAAPPO. Jos se on karannut.

JUSSI. Mitä?

HARRI (Hätäisenä.) Eikö Anttia löydy?

(Väkijoukko rupeaa liikkumaan. Toiset juoksevat etsimässä. — Jussi seisoo paikallaan. Näyttämön etualalle ryhmittyy muutama poika keskustelemaan supatteleamalla. Vilkuvat

Jussiin.)

HARRI (Käy tuvassa. Tullessaan takaisin Kaapolle.) Eikö näy?

KAAPPO (On käynyt vasemmalla puolen näyttämöä.) Ei!

HARRI (Huutaa.) Antti hoi!

JUSSI (Inholla.) Onko Antti karannut? — Miehestä tuli jänis.

HARRI (Heikille synkkänä.) Antti on karannut! Nyt sai vallesmanni asiaa Harrihin.

(Supattelevasta joukosta kuuluu vuorosanoja) Kyllä Antilla apua on ollut. — Vissihin Jussi! (Kun supattelijat huomaavat, että Jussi kuuli vuorosanat, pelästyvät.)

JUSSI (Kuulee edelliset vuorosanat, katsahtaa tuimana supattelijoita. — Kääntyy heihin selin. — Ylpeästi.) Noh, haukkukohon koirat! Lähdetähän jänistä ajamaan. Tuletteko muut? Minä menen.

(Poistuu oikeanpuolisesta portista, toiset tekevät tilaa.)

KOLMAS NÄYTÖS

(Näyttämö sama kuin ensimmäisessäkin näytöksessä.)

1:en kohta.

Salttu ja Kaisa.

SALTTU (Makaa puettuna peremmässä sängyssä, jossa verho on vedetty syrjään, ja kuorsaa.)

KAISA (Tulee ulkoa ja huomaa Saltun sängyssä.) Vieläkö sinä, sen köntys, makaat! (Ravistelee Salttua.) Nouse ylös! Vallesmannikin voi jo olla tuossa paikassa täällä.

Salttu. Mi-tä? (Haukottelee.)

KAISA. Nouse ylös! Ja sillä sanalla!

SALTTU. Enhän minä nukkunutkaan. Tuossa vain vähän loikoilin, kun ei kerran työhön saa mennä.

KAISA. Vai et nukkunut (Pilkallisesti.) Ja ikäväkö on, kun et työhön pääse. — No, etkö pääse ylös siitä!

SALTTU. Eihän sinne työhön ikäväkään ole, mutta kun isäntä käski kaikkien olemahan kotona siihen asti, kun vallesmanni on pitänyt tutkinnon, niin —

KAISA. No niin. Nouse sitten. Vai sängystä päinkö aiot todistuksesi antaa.

(Kaisa ottaa keskustelun aikana arkusta, monien myttyjen sisästä, silkkihuivin, jota silittelee ja panee sen loppuksi arkun päälle oikeenemaan.)

SALTTU. Nousenhan minä.

(Vääntyy istumaan sängynlaidalle. — Haukottelee.)

KAISA. Kyllä sun täytyy panna pyhäpuku päällesi. Et sinä saa tuollaisena tutkintohon mennä.

SALTTU (Haukottelee.) Aitassako se pyhäpuku on?

KAISA. Niin. — Ja pese samalla naamasikin kaivolla.

SALTTU. Kyllä se Antti oli koko peijooni! Viitsii karata! Ja sukulaistalosta! Ja nostattaa tällaisen hälinän. — Ei suinkaan Jussi ja isäntä vielä ole tulleet Anttia etsimästä?

KAISA. Isäntä kävi päivän noustessa jo kotona, mutta sitten se lähti vallesmannille asiaa

ilmoittamahan.

SALTTU. Aika elämä nousi Antin tähden. Yöllä jo hypättihin ja haihatettiin pitkin pitäjää. Nyt tulee vallesmanni tutkintoa pitämähän. Ja sitten taas lähdetähän tietysti etsimähän. — Joo. Että kyllä teki koko tepposet se Antti. Mutta ei se yksin sitä tehnyt.

KAISA. Mitä sinä siitä tiedät? (Uhkaavasti.) Tiedä se, ettet tiedä mitään! Etkä sinä mitään tiedäkään.

SALTTU. En minä tiedäkään. En minä ole nähnyt kenenkään Anttia irti päästävän.

KAISA. Niin, mutta sinä et ole nähnyt muutakaan. Olisipa se kaunista, jos sinä vielä rupeaisit ilmiantamahan Jussia (Pelästyy.) — tuota — ilmiantamahan ketään ja puhumahan epäilyksistäsi.

SALTTU. Älä pelkää. Kyllä minä osaan kannon kiertää.

KAISA (Istuu tuolille Saltun viereen. — Tuttavallisesti.) Mitä sinä oikein sitten näit?

SALTTU. Näinhän minä, että Jussi kävi Antin hakemassa täältä tuvasta. Ja sen jälkehen Antti katosi.

KAISA. Hm! Kyllä se oli Jussi.

SALTTU. Aivan varmahan.

KAISA. Mutta muista pitää suusi kiinni tästä asiasta. Sano vain, ettet tiedä ja että kun häjyt olivat täällä rikuneeramassa, niin silloin kai Antti pääsi menemähän (Hiljaa.) St! Maija tulee.

(Nousee ja menee takan luo.)

2:nen kohtaus.

Kaisa, Salttu ja Maija.

MAIJA (Tulee ulkoa levottoman näköisenä.)

KAISA (Lavertelevasti.) Tuota me vain — (Iskee silmää Saltulle) — tässä juttelimme, että kuinkahan ne herrat sitä Anttia niin voivat piinata, kun tuo suutarikin näkyy olevan jo aivan terve.

MAIJA (Ilostuu. — Epäillen.) Mutta eilenhän se vielä oli loppua katsottavana.

KAISA. Sanoinkin minä, että tekokipeä se vain oli. Pihalla se ainakin nyt näkyi kävelevän, kun minä ohi menin.

MAIJA (Huokaisten.) Ja Antti karkasi.

KAISA. Sanos muuta! Ei olisi luullut kehtaavan sunkaan tähtesi.

(Istuu patapenkille.)

MAIJA (Vilkaisee epäilevästi Kaisaan.)

KAISA. Mutta sitä minä en ymmärrä kuinka vallesmanni voi ollenkaan panna Anttia kiinni. Sakollahan tappelusta on ennenkin päässyt.

SALTTU. Te ette tunne lakia. Mutta minä olen ollut niin paljon vallesmannilla työssä — sekä tällä että entisellä — että minä tunnen lain kuin oikean käteni (Nousee.) Kas, se on sillä lailla, että kun mies on talossa vierahana taikka asialla ja silloin tulee kania ja tappelu talonväen kanssa, niin se on tappelu. Ja siitä pääsee sakoilla. Mutta jos tämä sama mies menee vartavasten häjyilemähän ja tappelemahan siihen taloon, niin silloin on kuninkahan rauha rikottu. Ja siitä pääsee vuodeksi linnahan.

KAISA. Mikä kuninkahan rauha se nyt Niemen suutarinkin mökissä on! Älä höpise.

MAIJA. Eikä Antti sinne häjyilemähän mennyt'. Jonkun asian vuoksi oli vaan poikennut.

SALTTU. Ja jos sellaisessa tappelussa se, jonka talossa ollahan, kuolee, niin ei muuta kuin: oikea käsi ja pää poikki. Niin sanoo laki.

KAISA. Eihän nyt enää mestata, vaan viedähän Siperiaan, —

MAIJA. — joka on kuolemaakin pahempi.

KAISA (Ottaa takalta pesuvadon ja antaa Saltulle.) Lähde nyt pesemähän naamasi ja panemahan

vähän parempaa päällesi.

(Menee ulos.)

SALTTU. No, no! Mennähän vaan.

(Menee Kaisan jälessä.)

3:s kohtaus.

Maija, Hilapielen Heta ja Liisa.

LIISA (Laulaa ulkona.)

Uuden kullan kellon käljyt
Ne jäi mun käteheni,
Vedet tuli silmiini
En nähnyt eteheni.

MAIJA (Menee istumaan pöydän taa ikkunan viereen. — Katsoo ikkunasta.) Sinä, Liisa, laulat ikävääsi, vaikka tuskin vielä tiedät, mitä ikävä onkaan (Kääntyy ja nojautuu pöytään. — Huokaa.) — Tein väärin! (Panee kätensä ristiin.) Jumala. Sinä, joka tutkit sydämet, sinä tiedät, että aivoitukseni eivät ollehet pahat. Luulin tekeväni oikein. — Älä käännä kasvojasi minusta, vaan anna minulle anteeksi syntivelkani. — Älä rankaise muita mun rikokseni tähden. Minä yksin olen syyllinen. Anna mulle rangaistus, että tulisin mahdolliseksi sinun kasvojasi etehen. — Kuitenkaan ei minun tahtoni jälkehen, vaan Sinun (Hetken kuluttua nousee tyynenä.) Nyt minä tiedän, mitä mun on tekeminen. Laki saa rangaista syyllisen.

(Menee peräikkunan pielestä ottamaan huivinsa)

HILAPIELEN HETA (Tulee ulkoa teeskentelevän nöyränä, mutta samalla jonkun verran voitonvarmana.) Jumalan rauha talohon!

MAIJA (Kääntyy. — Pienen vaitiolon jälkeen.) Samoin teille.

HILAPIELEN HETA. Minä tulin uudestansa sun luoksesi. Eilen Jussi sekoitti asian. — Jaa, jaa! Enhän minä itseäni varten mutta kun herännyttä kansaa tulee. — Voithan sinä aivan helposti antaa muutaman naulan voita ja yhden lampahan. — Niin, niin. Eloa on paljon, mutta työmiehiä vähän.

MAIJA (Hämmästyy.) Mitä?! — Sanoinhan minä jo eilen, että minä en voi ottaa vähääkään, mitä sitten näin paljon. Se olisi varkautta.

(Tulee pöydän luo.)

HILAPIELEN HETA (Tulee Maijan jälessä.) Ei se ole varkautta. — Joka köyhää armahtaa, hän lainaa Herralle (Merkitsevästi.) Ja onhan meidän synneissämme suurempiakin rikoksia maallista lakia vastahan. Se ei merkitse mitään, vaikka vähän ruokavaroja Hetalle annatkin omin lupisi.

MAIJA. Mitä te tarkoitatte?

HILAPIELEN HETA. En mitään. Ei Heta ole mitään nähnyt. Ei mitään ei mitään! Mutta anna sinä myös, mitä pyysin.

MAIJA. Minä en voi. Enkä tahdokaan.

HILAPIELEN HETA (Uhkaavana.) Vai et voi? En minäkään voi olla sitten sanomatta, mitä eilen illalla näin! — Tuolta aitasta tuli mies ja lähti tuonne (Viittaa perälle, ensin oikeaan sitten vasempaan.) Ja kuka oli hyvästelemässä?

MAIJA (Istuutuu penkille pöydän eteen, — rauhallisesti ja samalla halveksien.) Vai niin! Te näitte sen. — Tein rikoksen ymmärtämättömyydestä, mutta menen sen vallesmannille tunnustamahan.

HILAPIELEN HETA. Älä tee sitä! Älä suinkaan. Siitähän taas suruttomat saisivat uuden syyn meitä vastahan (Opettavasti.) Sinä olet niin vähän aikaa uskossa ollut, että sinä et tiedä vielä, mikä kulloinkin on oikea. Sua täytyy vielä johtaa. — Katsos! Herännytkään ihminen ei ole varma autuahaksi tulemisestansa muulloin, kuin juuri sillä hetkellä, jolloin on rukouksella lähestynyt Jumalaa. Sillä välillä on hän heikko, valmis lankeemuksehen ja rikoksihinkin. Mutta näihin lankeemuksiin on Jumala meidät johdattanut sentähden, ettemme hairahtuisi liiaksi luottamahan omahan vanhurskautehemme. Ja ne lankeemukset annetaan anteheksi. — Älä siis suinkaan mene maallisten tuomarien tuomittavaksi.

Äläkä mene vallesmannille itseäsi ilmiantamahan. Vallesmanni vainoo meitä jo muutenkin.

MAIJA (On kuunnellut kasvavalla inholla. Nousee. —) Te, te olette kiusaaja. Mene pois, kiusaaja!

HILAPIELEN HETA. Sinä olet sokea.

MAIJA. Mene pois! (Kun Heta epäröi, viittaa ovea ja huutaa.) Pois!

LIISA (Tulee ulkoa. — Katsahtaa vähän ihmeissään Maijaa ja Hetaa.)

HILAPIELEN HETA (Huomaa Liisan. — Teeskennellyn nöyränä.) Minä menenkin tästä. — Jaa, jaa. Jumalan rauha.

(Menee ulos.)

4:s kohtaus.

Maija ja Liisa.

MAIJA (Istuu entiselle paikalleen.)

LIISA. Eikö Jussi ole vieläkään kotona?

MAIJA. Ei

LIISA (Tulee vähän kaarrellen Maijan luo.) Maija! Sulia on kai hirveän ikävä (Istuu Maijan viereen.) Minä ymmärrän sen niin hyvin. Sinä et voi ajatella muuta kuin Anttia ja toivoisit, että Antti pian tulisi takaisin.

MAIJA (Huokaisten.) Niin.

LIISA. Voi, hyvä Maija. Minä säälin sua niin —

MAIJA (Katsoo Liisaan tutkivasti.) Mutta Liisa! Mikä sua vaivaa? Sinähän olet niin merkillisen näköinen: posket punottavat ja silmät säteilevät.

LIISA (On painanut päänsä alas, mutta nostaa nyt ylös.) Ovatko mun silmäni kirkkahat? Sunkin mielestäsi? Niinkö?

MAIJA. Kyllä ne ovat. Kuinka niin?

LIISA (Hyökkää syleilemään Maijaa.) Maija!

MAIJA. Mitä sinä tarkoitat?

LIISA (Päästää Maijan irti.) En mitään. Minä vain tahtoisin että sinä vähän tykkäisit musta.

MAIJA (Arvaa asian. — Nousee.) Oletteko te, Jussi ja sinä — —?

LIISA (Nousee.) Niin, Maija. Sallisitko sinä Jussin mulle?

MAIJA (Sydämellisesti.) Mun puolestani saat kyllä. Minä uskon, että te sovittekin toisillenne.

LIISA. Maija. Sinä olet niin hyvä! (Syleilee.) Minä rutistan sun (Katsahtaa Maijaan, pelästyy ja laskee Maijan irti.) Teinkö minä pahaa? Koskiko suhun?

MAIJA. Ei, Liisa (Pyhkäisee silmäänsä.) Ei muhun koskenut. Muuten vaan — ajatuksilleni —

(Menee kamariin.)

5:s kohtaus.

Liisa ja Jussi.

LIISA (Katsoo Maijan jälkeen. — Menee takan luo.) Maija parka! Mun tulee niin kovasti sua sääli.

JUSSI (Tulee ulkoa.)

LIISA. Jussi! Vihdoinkin sinä tulit.

(Menee Jussia vastaan.)

JUSSI. Olen ollut Anttia etsimässä koko yön.

(Tulee pöydän luo. Riisuu takkinsa.)

LIISA. Eikö löytynyt?

JUSSI. Ei.

LIISA (Tulee lähemmäksi.) Kuule Jussi. Ethän suutu mulle?

JUSSI. Kuinka niin?

LIISA. Lupaa nyt vaan. Sanon sitten.

JUSSI. No en suutu. — Mitä se sitten on?

LIISA. No, kun minä kerroin Maijalle. — En minä tiedä, kuinka se oikein kävi. Tahi oikeastansa Maija arvasi sen. Ethän ole siitä vihainen?

JUSSI (Nojaten kaappiin.) Mitäpä siitä vihainen olisin. Tuleehan se kumminkin tiedoksi. Mutta isälle en tahtoisi juuri tänä päivänä sanoa.

LIISA. Älä pahastu. Kuule, sinä olet niin synkkä. Mikä sua vaivaa? Sun täytyy olla iloinen.

(Silittää Jussin otsaa.)

JUSSI (Tarttuu Liisan toiseen käteen.) En voi olla iloinen, mutta tahtoisin olla hyvä, sun tähtesi. — Liisa! Minä voin tulla ensimmäiseksi hyvässä mutta myöskin ensimmäiseksi pahassa. — Kaikissa ihmisissä asuu petoeläin. Mussa se on viime päivinä kasvanut. Minä pelkään, että se pääsee irti. Mutta sinä teet mun hyväksi. Sinä pyhit pahat ajatukset pois, ja sun iloiset silmäsi tekevät munkin iloiseksi (Ottaa Liisaa käsistä ja vetää lähemmäksi.) Kuinka minä olen voinut kulkea vuosikautia huomaamatta sua. Samassa talossa on eletty ja yhdessä kasvettu, mutta vasta eilen sun ensi kerran tapasin.

LIISA. En minäkään tiedä. Tähän asti sinä olet ollut vain meidän Jussi, mutta nyt sinä olet mun Jussini.

(Seisovat lähekkäin ja katsovat toisiaan silmiin.)

6:s kohta.

Liisa, Jussi ja Harri.

HARRI (Tulee ulkoa.) No! Mitäs te siinä särkiä paistatte?

LIISA (Pelästyen.) Isäntä!

(Menee peremmälle.)

HARRI. Eikö muuta työtä löytynyt?

JUSSI. Isä. Liisa ja minä —

HARRI. Mitä?

JUSSI. En aikonut sitä tänäpäivänä vielä teille sanoa, mutta koska satuitte meidät näkemähän, niin samahan se on, vaikka puhun siitä jo nyt. Liisa ja minä, me olemme päättänehet mennä naimisiin.

HARRI. Vai niin! Johan minä eilen näin, että teillä jonkinlaista teerenpeliä oli. Mutta että kohta naimisiin. — Lapsiahan te vielä olette.

JUSSI. En minä ole enää lapsi.

HARRI (Leppeästi.) Te olette päättänehet — Mutta jos minä sanon: ei.

JUSSI. Minä toivon, että te ette sitä sano.

HARRI (Ankarammin mutta kumminkin vain kiusoitellen.) Mutta jos minä sanon: ei!

JUSSI. Silloin me menemme naimisiin ilman teidän lupanne.

HARRI (Toruvasti.)

JUSSI (Katsoo hetkisen Jussiin. — Hymähtää.) Taidat olla mun poikani. Ja silloin on aivan turhaa, että rupeamme riitelemähän. Valmihimpaa ei siitä tule. — Oikeastansa ei mulla mitään erityistä naimiskauppaanne vastahan olekaan (Liisalle.) Työtä sinä olet oppinut tekemähän. Ja se, että olet köyhä, ei merkitse paljon. Ei emännän perinnöt kumminkaan kestä kuin Tuomahanpäivästä jouluhun. Mutta meillä on jo emäntänä Maija. Ja yhtehen talohon ei niitä mahdu kahta. Sentähden täytyy teidän odottaa. Ja onhan teillä vielä aikaa. Nuoria olette kumpikin (Liisalle.) Mutta siksi aikaa täytyy sun muuttaa muualle, sillä ei kihlattu pari saa yhdessä asua.

LIISA (On tullut likemmäksi.) Pitääkö mun nyt kohta —

HARRI. Tänäpäivänä pitää teidän molempain olla kotona, sillä vallesmanni tulee pitämähän tutkintoa, niinkuin arvasinkin, mutta huomenna voidahan ajatella asiaa uudestansa.

LIISA (Harrille.) Tekin olette niin hyvä. Minä en osaa sitä palkita koskaan.

HARRI (Melkein kuin hämillään.) No, no. Itsehän te pakotitte mun. Minkä minä teille voin. Ja eihän asia vielä valmis ole. Teille tulee pitkä odottaminen.

LIISA. Niin, mutta minä pelkäsin, että te ajatte mun ijäksi täältä pois.

JUSSI (Harrille. — Ihailleen.) Isä, te olette sittenkin täysi mies!

HARRI. Mitä sinä —

(Menee pöydän luo.)

JUSSI. Te ette vähääkään välitä, mitä ihmiset sanovat. Te seuraatte vain omaa mieltänne ja oikeutta.

HARRI. No, no! Minä pidän vain uskostani kiinni. Ihmisen arvoa ei määrää perityt, eikä vielä ansaitutkaan rahat, vaan se, mitä hän kykenee tekemähän ja mitenkä (Muistaa Antin. Lyö nyrkillä pöytään.) Ja karata ei saa.

(Istuu penkille.)

7:s kohtaus.

Harri, Jussi, Liisa ja Maija.

MAIJA (Tulee kamarista. — Istuu sängyn viereen tuolille.)

HARRI. Antti teki konnan työn. En olisi uskonut että mies viitsii ja kehtaa. Ja mitä siitä oli hyötyä? Vallesmanni saa tulla tänne lakia lukemahan, minä menetän vanginkuljettajan toimen ja saan sakkoa. Antti saa jättää maat ja mannut ja elää lopun ikäänsä kuin kulkurikoira. — Niin. Se olkoon Antin oma asia. Mutta se kuuluu mullekin, että hän juuri meiltä karkasi, meiltä, jossa jo miestä pidettiin kuin ainakin vävyä talossa.

MAIJA (Nousee. Aikoo tunnustaa.) Isä. Älkää moittiko Anttia. Antti ei ole tehnyt väärin. Minä —

HARRI. Sinä. Niin sinä puolustat Anttia. Ja onhan se oikein. Sun tähtesi kai Antti karkasikin. Rupesi pelottamahan sun körttiläisyytesi.

MAIJA (Hiljaa.) Niin, mun.

HARRI. Mutta Antti tulee vielä tätä temppuansa katumahan (Nousee. — Ottaa paperin taskustaan.) Vallesmanni antoi tämän paperin ja käski panna oltermannin sauvan kulkemahan. Joka talosta on määrätty yksi mies karkulaista etsimähän.

(Ottaa sauvan, joka riippuu kellon vieressä seinällä.)

JUSSI (Tulee lähemmäksi. Kivahtaen.) Nyt en minä enää lähde Anttia etsimähän. Minä en vedä samasta köydestä vallesmannin kanssa.

HARRI. En minäkään. Mutta tällä kertaa käskee mua laki ja velvollisuus.

JUSSI (Kiivaasti.) Mutta pyysittekö te tuota paperia vallesmannilta?

HARRI. En. Vallesmanni käski panna oltermannin sauvan liikkeelle. Ja hänellä on oikeus tehdä se (Katsoo tutkivasti Jussiin. — Melkein lempeästi.) Jussi. Kun rajuilma kulkee, niin talonpojan on paras käpristyä yhä lujemmin tähän maankamarahan. Siinä on talonpojan turva.

JUSSI. Mutta jos joutuu tallattavaksi?

HARRI. Jumala varjelkohon! — Jalan alla maan matokin kiemurtelee
(Pieni vaitiolo. — Panee paperin oltermannin sauvan sisään.) Maija.
Lähde sinä viemähän tätä.

MAIJA (Pelästyy.) Minäkö? Munko täytyy kutsua otuksen ajajat kokohon?

HARRI. No kas nyt sitten! Mitä sillä on väliä, kuka sen vie.

LIISA (Tulee lähemmäksi.) Enkö minä saa lähteä?

HARRI (Jussille ja Liisalle.) Teitä molempia tarvitahan kotona
(Liisalle.) Sua kuullahan todistajana ja (Jussille) sun taas täytyy
olla mun sijassani. Minä lähden nyt jo Anttia etsimähän (Maijalle.)
Mutta sinä joudat parhaiten.

(Tarjoaa sauvaa Maijalle.)

MAIJA (Tuskallisesti.) Isä. Eikö kukaan muu voisi lähteä. Minä — minä
— Se on niin kauheaa!

HARRI. Jopas joutavasta melkein itkua puristamahan (Katsoo tutkivasti Maijaan.) Mikset sinä menisi?
Lähde nyt vaan, äläkä siinä itkua teettele (Tarjoaa sauvaa.) He. Tuossa on.

MAIJA (Melkein innostuneena.) Minä menen, Jumala rankaisee meitä siksi, että hän rakastaa meitä.

(Ottaa sauvan ja menee ulos.)

HARRI (Katsoo miettiväisenä Maijan jälkeen. — Pieni vaitiolo.) Ovatko
Salttu, Kaisa ja Kaappo kotona?

JUSSI. Kyllä ne ovat.

HARRI (Jussille.) Minä lähden nyt. Pian vallesmannikin tulee. Sitten kun se on tutkinnon pitänyt, saat
lähteä kylvämähän Vainionpään sarat (Liisalle.) Sinä voit mennä äestämähän.

(Menee ulos.)

8:s kohta.

Jussi, Liisa, Kaisa ja Saltttu.

JUSSI (Istuutuu pöydän kulmalle.)

LIISA (Tulee Jussin luo.) Jussi! Isäsikin suostui. Minä en oikein voi uskoa sitä vielä (Ihailen.) — Te
olette aivan toisenlaisia kuin muut. En minä tiedä minkätähden, mutta on niinkuin papin tai tuomarin
kanssa juttelisi, kun teidän molempain kanssa puhuu (Huomaa Jussin vakavuuden.) Mutta Jussi!
Minkätähden sinä olet noin vakavana. Kadutko, että sanoit isällesi. Kaduttaako sua?

JUSSI. Liisa kulta. En suinkaan kadu.

LIISA. Älä ole sitten noin totisena. Sun täytyy olla iloinen (Leikkiä laskien.) Ahaa! Nyt minä tiedän,
minkätähden sinä olet totinen. Eihän sun sovikaan olla enää poikamainen eikä nauraa. Sinähän olet
koko maakunnan lukko. — Ei suinkaan kuninkaataan koskaan naura. — Se on se kunnia, joka sua
painaa. Mutta kyllä minä kunnioitan sua muutenkin, ei sun tarvitse noin totinen olla.

JUSSI (Vakavana. Siirtyy penkille istumaan. — Puoliksi itsekseen.) Sinä olet oikeassa. Helpompi olisi
olla ilman sitä kunniaa. — Se antaa velvollisuuksia, vaikka vielä en tiedä, mitkä ne ovat. Tiedän kyllä,
että siellä, missä oikeus on väkivaltaa, tulee voima laiksi. Väkevämpi on oikeassa. Mutta onko
heikommalle kaikki keinot luvallisia oikeutensa puolustamisessa?

LIISA. Jussi. Minä en jaksa sua oikein ymmärtää. Mutta minä tiedän, että sinä ansaitset sen kunnian.
Sinä et tee vääryyttä, vaikka olet väkevä.

JUSSI (Innostuneena.) Uskotko sinä niin? — Liisa! (Ottaa Liisan syliinsä. — Melkein hurjana.) Liisa!
Uskotko sinä? (Katslee Liisaa. — Puoliksi itsekseen. — Lempeästi.) Minä olen suuri ja väkevä! Koko
maakunnan lukko, ja minä tarvitsen sun tukeasi, pikku varpunen. Kunpa minä olisin edes niin voimakas,
että voisin sun surulta suojella.

LIISA (Pyytäen.) Jussi. Älä puhu surusta nyt.

JUSSI (Pakottaa itsensä.) Ei puhuta. Ollahan iloisia.

LIISA. Eihän meidän tarvitse enää surra, kun isäsikin suostui.

KAISA ja SALTU (Tulevat ulkoa.)

JUSSI. Ei tarvitsekaan.

(Huomaa Kaisan ja Saltun. Päästää Liisan sylistään.)

KAISA. Pidä sylissäsi vaan. Emme me mitään huomaa (Merkitsevästi.) Emme me koskaan liikoja näe.

LIISA. Kyllähän tätä nyt jo saa huomatakin.

(Istuu Jussin viereen.)

KAISA (Jahkien.) Vai niin! Soo'o! Ettäkö isäntäkin jo tietää? Ja susta tulee Harrihin emäntä! No jopa nyt!

LIISA (Naureskellen.) Niin tulee, jos ei Jussi kadu.

(Nousee hetken kuluttua ja menee etumaisen ikkunan luo.)

KAISA (Huutaa Saltulle, joka on mennyt arkun päälle istumaan.) Salttu riivattu! Istutko sinä mun silkkini päälle. Nouse ylös kohta!

(Menee ja tuuppaa Salttua. — Oikoo silkkihuivia.)

SALTU (Nousee.) En minä huomannut. Mitäs olet pannut silkkisi siihen.

KAISA (Pistelijäästi.) Kun ei mulla ole omaa kamaria, jossa silkkiäni oikoisin, niin täytyi panna koturin arkun päälle.

SALTU. Älä nyt taas —

JUSSI. No Salttu, Missäs Saltun eilinen kurssi on, kun Kaisa saa tuolla tavalla komentaa?

SALTU. Minä olen liian vanha ja liian hyvinluontoinen riitelemähän. Kärsin ennen itse, ennenkuin annan toisten kärsiä.

KAISA (Leppeämmin.) Vai vielä tässä kiukuttelisit!

(Panee huivin harteilleen.)

JUSSI (Puoleksi itsekseen. — Tuskallisesti.) Ainako vain: kärsi tai anna muitten kärsiä.

LIISA (Katsoo ikkunasta.) Nyt ne tulevat.

KAISA (Katsoo toisesta ikkunasta.) Kahdella hevosella! Vallesmanni ja kriivari ovat ensimmäisessä hevosessa. Ja kuka tuo kolmas on, Salttu?

SALTU. Sehän on vallesmannin renki.

KAISA. Ja herastuomari ja siltavouti toisessa hevosessa.

JUSSI. Lähden herraa vastahanottamahan pihalle. Se on kai talonpojan velvollisuus.

(Menee ulos.)

LIISA (Puistattaen.) Hyi. Mua oikein kammottaa nuo vierahat. Kunpa ne olisivat jo poissa!

(Menee ulos.)

KAISA (Ystävällisesti.) Tiedä nyt Salttu olla viisas! Jussin päälle ei saa tulla vähääkään kääliä. Et vahingossakaan saa mitään sellaista sanoa. Jussi on liika hyvä mies vallesmannin käsihin.

SALTU. Älä pelkää, että minä Jussia ilmiantaisin. Mutta varo, etteivät ne sulta jotakin narraa.

KAISA. Kyllä minä osaan puhua.

9:s kohta.

Vallesmanni, Herastuomari, Siltavouti, Kriivari,
Renki, Jussi, Salttu ja Kaisa.

(Vallesmanni seurueineen tulee ulkoa. Jussi tulee viimeisenä. Kaikki ottavat lakit päästään. Kriivari järjestää laukustaan kirjoitusneuvot, sulkakynän, mustepullon ja paperia sekä lakikirjan pöydälle ja asettuu ennen kuulustelun alkua istumaan pöydän taakse. Herastuomari ja siltavouti ottavat kumpikin itselleen tuolin pöydän päähän. Vallesmanni asettuu pöydän taakse, kriivarin viereen. Renki jää ovipieleen. Vieraitten tullessa niiaa Kaisa syvään, ja Salttu kumartaa, mutta, ainoastaan siltavouti ja herastuomari nyökkäävät vastaan, jälkimmäinen ystävällisesti, edellinen armollisesti.)

VALLESMANNI. Isäntä ei ole kotona. No niin. Hänet olenkin jo kuulustellut. Te muut saatte mennä ulos ja odottaa siellä, kunnes teitä kutsutaan (Jussille.) Me tarvitsemme tuonkin huoneen (Viittaa kamaria.) Onko siellä ketään? Jos on, niin menkään muualle.

KAISA ja SALTU (Menevät ulos.)

JUSSI (Katsoo kamariin.) Ei siellä ketään ole.

VALLESMANNI. Onko talon väki kotona.

JUSSI. Kyllä muut, mutta Maija-sisareni on oltermannin sauvaa viemässä ja isä —

VALLESMANNI. — roistoa etsimässä. Tiedän. Astu ulos odottamaan.

JUSSI (Menee ulos.)

KRIIVARI (Noin 30-vuotias, puettu hieman narrimaiseen herraspukuun. Käytökseltään mateleva varsinkin vallesmannia kohtaan. — Menee vallesmannin luo. Puhuu supattamalla.) Näkikö herra vallesmanni, että suutari oli pihalla kävelemässä?

VALLESMANNI. Perhana! — Mene kohta tutkinnon jälkeen sanomaan sille, että pysy sängyssä.

KRIIVARI. Kyllä herra vallesmanni.

(Tulee pöydän taakse.)

VALLESMANNI. Kriivari! Muistatko mitä virkaasi kuuluu?

(Asettuu pöydän taakse.)

KRIIVARI. Juu, juu herra vallesmanni, kyllä herra vallesmanni.

(Ottaa laukusta pullon ja lasin. Kaataa lasin täyteen ja tarjoaa vallesmannille.)

VALLESMANNI. Näin matkoilla ryyppy maistuu.

(Juo, kaataa toisen lasin ja juo senkin.)

KRIIVARI. Juu, herra vallesmanni. Ja sanoohan Syyrakkikin että "viina pidentää ihmisen elämän, jos sitä kohtuullisesti juodaan ja mikä elämä se on, kussa ei viinaa ole."

SILTAVOUTI (Noin 40-vuotias, jonkunlaiseen vormupuvun tapaiseen puettuna.) Joo. Kyllähän se. Maistuhan se.

VALLESMANNI. Kriivari! Kaada siltavoudille ja herastuomarillekin.

KRIIVARI (Kaataa kummallekin.) Tässä olisi. — Ja sanoohan Syyrakki vielä, että viina on sitä varten luotu, että sen pitää ihmistä iloittaman.

HERASTUOMARI ja SILTAVOUTI (Juovat, nyökkäävät kiittäen.)

VALLESMANNI. Ja vielä yksi ryyppy minulle (Kriivarille.) Sitten on sinun vuorosi.

KRIIVARI (Kaataa ensin vallesmannille yhden ja sitten itselleen pari ryyppyä. Juo intohimoisesti ja hätäisesti.)

VALLESMANNI (Kriivarille.) No kriivari! Jokos kynäsi kulkee?

KKRIIVARI. Juu, juu herra vallesmanni.

(Panee pullon ja lasin pois.)

VALLESMANNI (Virallisesti.) Ehkäpä me sitten alotamme tutkinnon pitämisen (Katselee papereitaan.) Kutsutaan ensiksi sisään renki Kaaprieli Kaaprielinpoika.

RENKI (Avaa oven. — Huutaa.) Renki Kaaprieli Kaaprielinpoika tulee tänne. (Katselee.) No, missä Kaappo on?

10:s kohta.

Tutkinnonpitäjät ja Kaappo.

KAAPPO (Tulee sisään hengästyneenä ja peloissaan.)

VALLESMANNI. Oletko sinä tämän talon renki Kaaprieli Kaaprielinpoika?

KAAPPO (Hypistelee lakkia kädessään, kumartaa ja niiaa samalla.) Joo. — Kyllä minä se olen, vaikka Kaapoksi mua tavallisesti sanotahan.

VALLESMANNI. No mitä sinä tiedät tähän asiaan?

KAAPPO. Niin minäkö?

VALLESMANNI. Sinä juuri. Mitä sinä tiedät?

KAAPPO (Kynsii päätänsä.) En minä tiedä mitään. Sitäkö Antin karkaamista vallesmanni tarkoittaa?

VALLESMANNI. Sitä luonnollisesti. Etkö tiedä vangin karkaamisesta mitään?

KAAPPO (Vakuuttavasti.) En minä tiedä.

VALLESMANNI. Tiedätkö sinä edes, että se on karannutkaan?

KAAPPO. Joo! Kyllä minä sen taas —

VALLESMANNI (Kiukkuisena.) No mitä siinä teet verukkeita. Sano suoraan, mitä tiedät. Koska sinä näit Antti Hangan ja kenen kanssa?

KAAPPO. Minä olen tuntenut Antin pienestä pojasta.

VALLESMANNI. Suu kiinni! Koska sinä näit hänen eilen illalla viimeksi ja kenen kanssa. Etkö sinä ymmärrä?

KAAPPO. Ymmärränhän minä. Että kenen kanssa minä näin Antin eilen (Kynsii päätään.) Ensiksi minä näin sen isännän kanssa, kun ne tulivat käräjiltä, ja sitten se Antti istui tuohon tuolille.

VALLESMANNI (Kiukkuisena.) Ja siinäkö se hävisi? Yks' kaks vain katosi, meni tornin kautta ulos. Niinkö? Tuohon tuolille istui ja siitä hävisi.

KAAPPO (Katsoo ihmeissään.) Eei! — Antti istui kauan siinä tuolilla, melkein siihen asti, kun ne häjyt tulivat tänne rikuneeraamahan.

VALLESMANNI. No, minnekkä se silloin meni?

KAAPPO. En minä tiedä. Taisi olla asiaa tuonne.

(Viittaa peukalollaan pihalle päin.)

VALLESMANNI (Epätoivoisena.) Voi hyvät ihmiset! (Iskee nyrkillään pöytään.) Kenenkä kanssa tämä sinun Anttisi meni?

KAAPPO (Peloissaan.) Eihän se mun Anttini —

VALLESMANNI (Heristäen nyrkkiään.) Mutta kenen kanssa tämä vangittu Antti Hanka meni? Vai menikö se yksinänsä? Kyllä kai sitä joku oli vartioimassakin? Kenen kanssa se meni ulos? Menköön sitten tuonne tai tuonne.

(Matkii Kaapon peukalon liikkeitä.)

KAAPPO (Viittaa peukalollaan.) Tuonne minä tarkoitin. — — Kyllähän se taisi mennä vähän niinkuin meidän Jussin kanssa.

VALLESMANNI. Jaha! (Kriivarille.) Kirjoita ylös: Nähnyt vangin viimeiseksi talokkaan pojan Jussi Eerikinpoika Harrin kanssa (Kaapolle, leppyneenä.) Senkö jälkeen sinä et enää häntä nähnyt?

KAAPPO. Jussiako? Joo kyllä minä —

VALLESMANNI. Ei, kun Antti Hankaa. Oletko sinä noin tyhmä vai teetkö koiruutta?

KRIIVARI (Kuiskaa jotain vallesmannille.)

VALLESMANNI. Jaha! (Kaapolle.) Oletko sinä käynyt rippikoulun?

KAAPPO (Vähän ylvästellen.) Kyllä.

KRIIVARI (Kuiskaa taas jotain vallesmannille.)

VALLESMANNI. Mutta ethän sinä vielä kauan ole kelvannut todistajaksi?

KAAPPO. Joo, mutta kyllä minä viime vuonna pääsin ripille, kun tämä meidän Jussi opetti mua.

VALLESMANNI. Jaha. Hyvä on. — No näitkö sinä Antti Hankaa sen jälkeen?

KAAPPO. Senkö jälkeen, kun minä olin päässyt ripille?

VALLESMANNI. Ei. Mutta eilen illalla. Näitkö sinä vangittua Antti Hankaa eilen illalla sen jälkeen, kun ne menivät tämän Jussi Harrin kanssa ulos?

KAAPPO. Jaa, niin. Jussi tuli kohta takaisin, mutta Anttia en minä tainnut nähdä enää.

VALLESMANNI (Kriivarille.) Kirjoita: Ei ole nähnyt vankia sen jälestä (Kaapolle.) Saat mennä (Kun Kaappo epäröi, huutaa:) Saat mennä.

KAAPPO (Menee ulos.)

VALLESMANNI. Kyllä tuollaisten kanssa kärsivällisyyttä kysytään. Mutta täytyy osata puhuttaa sellaisiakin.

KRIIVARI. Juu, juu. Kyllä herra vallesmanni osaakin. Ja kyllä täytyykin osata, kun noin tyhmiä todistajia on. Ja sellaisia ne ovat kaikki. Kaikki ne ovat samanlaisia kolloja.

HERASTUOMARI (Katsahtaa vihaisesti kriivariin.) Onhan niitä narrejakin (Vallesmannille.) Ei se ihme ole, vaikka ne menevätkin hämillensä tällaisissa tutkinnoissa, kun tietävät, että joka sana merkitähän muistihin.

KAAPPO (Pistää päänsä oven raosta.) Minä pyydän päiväpalkkaa!

(Menee takaisin.)

VALLESMANNI. Vielä mitä! — Kutsutaan Kaisa Efraimintytär sisään.

11:s kohta.

Tutkinnonpitäjät ja Kaisa.

RENKI (Avaa oven. — Huutaa.) Kaisa Eefraimintytär!

KAISA (Tulee ja pysähtyy keskilattialle.)

VALLESMANNI (Rohkaisevasti.) No mitä Kaisa Efraimintytär tietää tähän asiaan? Kerro salaamatta ja peittelemättä kaikki, mitä tiedät.

KAISA. Hm — hm — tuota —

VALLESMANNI. Kerro vaan. Älä pelkää ollenkaan.

KAISA (Puhuu ensin vähän hitaammin, mutta kiihtyy kiihtymistään. Lopuksi sanat tulevat aivan tulvimalla.) Niin, se oli sillälailalla, että toissa iltana, kun tämä meidän Maija rupesi saarnaamahan sitä körtinuskoa, vaikka se muutoin on niin kelvos ja taati ihminen ja muutoin niin kovin aimoonen, mutta mikähän senkin on saanut siihen körtinuskohon villiintymähän, niin kun se Maija rupesi saarnaamahan täällä, juuri tuon pöydän päässä se seisoi, kun se saarnasi, niin silloin meidän isäntä kataantui ja löi nyrkkiä pöytähän ja sanoi että hän on isäntä talossansa ja että täällä ei saa körtinuskoa saarnata, silloin minä jo ajattelin ja taisin sanoakin Saltulle, että mikähän tästä oikein tulee.

VALLESMANNI (Koettaa pysäyttää.) Mutta eihän tämä kuulu asiaan.

KAISA. Eikös! Silloinhan Anttikin suuttui Maijahan. Ne kun ovat ollehet meiningissä yhtehen mennä ja Maija on vaan odottanut sitä, kun Antti pääsee vapahaksi linnasta. Ja silloin se Antti suuttui Maijahan, kun se rupesi saarnaamahan, ja sanoi Maijalle, että älä häpäse itseäsi ihmisten kuullen (Vallesmanni tekee liikkeitä estääkseen Kaisan sanatulvan.) Joo. Niin se sanoi. Minä kuulin sen omilla korvillani. Minä seisoin tuossa noin. Ja sitten isäntä sanoi, että huomenna pidetähän Harrissa hypyt, jotteivät ihmiset rupea pitämähän Harrin väkeä körttiläisenä. Isäntä itse sanoi niin, vaikka Harrissa ei ole miesmuistihin hypelty. Mutta se isäntä oli niin kärmehissänsä Maijan tähden. Ja niin se sanoi. Ja silloin minä sanoin Saltulle, jotta panepas merkille, sano mun sanoneheni, mutta niistä hypyistä ei mikään hyvä seuraa ja (Lyö polviinsa.) eikös niin käynytkin.

VALLESMANNI. Mutta —

KAISA. Kun se Karjanmaan Köysti, hyväkäs, tuli niitten kaikkien häyjensä kanssa vaikka Niemen suutari joukosta puuttui, kun ei mukamas eilen vielä kyennyt ylös, vaikka tänäpäivänä näkyi olevan jo pystyssä ja hautoi ties mitä koirankuria, ja kun ne häjyt roikastivat niin, että tuolta vainiolta jo kuului ääni, niin silloin minä sanoin Saltulle, jotta katsos nyt, nyt taitaa tulla taas murhia. Johan minä sanoin, että ei tästä hyvä seuraa. Ja sitten minä sanoin Saltulle, että tiedä vaan pysyä poissa siitä joukosta jotteivät tallaa jalkoihinsa, kun ne häjyt ovat riskiä miehiä ja tuo meidän Salttu on sellainen kovin nerkoonen, ettei se oikein miesten kanssa muuta kuin kintuissa klapajaisi.

VALLESMANNI (Lyö nyrkkiä pöytään.)

KAISA (Mairittelevasti.) Niin ja sitten minä sanoin, jotta olisipa nyt vallesmanni, joka on niin kaikin puolin reiru ja kelvos, että olisipa nyt vallesmanni ottamassa kiinni nuo häjyt, jotka kulkevat pitkin pitäjää roikastaen ja tekevät kiusaa ja liipiskanttia jokaiselle.

VALLESMANNI (Rengille.) Vie tuo akka pihalle.

KAISA (Lopettaa, mutta jatkaa kohta edelleen.) Mutta laki ja korkia oikeus. Minä tahtoisin päivärahan. Minä olen köyhä ihminen ja vanhuuskin rupeaa jo vaivaamahan eikä Saltunkaan ansioista enää paljon kostu —

(Vallesmanni viittaa rengille, joka ottaa Kaisaa käsipuolesta ja vie ulos.)

KAISA. Jotta ei mun kannata panna päiviäni noin vaan, jotta jos laki määräisi mulle niinkuin päiväpalkan tästä päivästä —

(Menee ulos.)

VALLESMANNI. Hyi helkkari! Kylläpä oli hirveä suu. Selkäänsä olisi tarvinnut, mutta eihän sitä viitsi vanhaan akkaan koskea. — Ja sitten päiväpalkkaa vielä. — Pyytäkööt sitten oikeudessa, niin ehkä saavat.

KRIIVARI. Herra vallesmanni, mitä minä kirjoitan?

VALLESMANNI. Tästäkö? Että oli aivan hullu. Ei saatu mitään selvää (Rengille.) Kutsutaan Salomon Matinpoika sisään.

12:s kohta.

Tutkinnonpitäjät ja Salttu.

RENKI (Huutaa ovesta.) Salomon Matinpoika!

SALTTU (Tulee, ottaa lakin päästään ja pysähtyy oven luo.)

VALLESMANNI. Tule tänne lähemmäksi. — No Salttu. Mitä sinä tiedät tästä Antti Hangan karkaamisesta.

SALTTU. Enhän minä, herra vallesmanni, tiedä —

VALLESMANNI. Kyllä sinä tiedät. Sano pois vaan, kuka vangin päästi karkaamaan. Ilman apua se ei ole voinut karata.

SALTTU. Mun mielestäni se oli vähän niinkuin oikein, että Antti pääsi karkuhun, sillä laki oli tällä kerralla vähän liiaksi ankara. Minä teen vaikka tunnon valan, että Niemen suutarissa oli yhtä paljon syytä tappeluhun kuin Antissakin, niin että Antin olisi pitänyt päästä sakoilla.

VALLESMANNI. Mitä? Rupeatko sinä oikeutta loukkaamaan!

SALTTU. Enhän minä suinkaan loukata — herra vallesmanni, korkea laki ja oikeus. Minä vain ajattelin itsetykönäni sillä tavalla.

VALLESMANNI. Ei tässä ole puhetta siitä, mitä sinä ajattelet. Sano vaan, mitä tiedät. Kuka auttoi vangin karkaamaan. Sano kiertelemättä, vai pitääkö sinun muistiasi vähän auttaa.

(Tekee uhkaavan liikkeen kädellään.)

SALTTU (Vakavana, melkein hartaudella.) Herra vallesmanni. Sanotahan, että Salttu on huono mies, ja taitaa siinä puheessa olla vähän peräinkin, mutta ei Salttukaan niin huono mies ole, että rupeaisi oman talon väkeä ilmiantamahan tällaisesta. Vaikka en olekkaan tämän parempi mies, niin kykenen kumminkin ottamahan selkääni ennenkuin ilmiantajaksi rupean.

VALLESMANNI (Viekkana.) Sinä et siis tahdo ilmiantaa tämän talon poikaa, Jussia.

SALTTU (Pelästyen.) Kuka teille on jo sen sanonut?

VALLESMANNI (Nauraen.) Sinä itse nyt viimeiseksi.

SALTTU (Tuskallisesti.) Voih!

VALLESMANNI. Niin. Saat mennä. Kyllähän oikeudessa sitten sanot tietosi.

SALTTU (Menee ulos.)

(Vallesmanni ja kriivari rähähtävät nauramaan.)

KRIIVARI. Kylläpä herra vallesmanni osasi panna miehen pussiin. — Mitä minä kirjoitan?

VALLESMANNI. Kirjoita, että Salomon Matinpoika tietää Jussi Harrin päästäneen vangitun Antti Hangan karkuun, mutta ei tahtonut todistaa, ennenkuin oikeudessa (Pirullisesti.) Ja nyt kutsutaan Jussi Harri sisään (Rengille.) Katsopas onko tuo kamari tyhjä ja suljettu, ettei sieltä pääse karkuun. Ja sitten, kun tämä Jussi Harri on tullut sisään, pane ovi hakaan.

HERASTUOMARI (Rykäsee pari kertaa.) Herra vallesmanni. — Minä olen vain yksinkertainen kansanmies, mutta saanko sanoa teille muutaman sanan (Rykäsee.) Te olette rohkea ja toimekas mies ja voitte täällä saada paljon hyvää aikahan. Multa te olette tullut tänne vierahista oloista, ettekä vielä tunne tätä kansaa, sentähden tahdon vanhana miehenä omantuntonikin tähden sanoa sanottavani. — Näillä tasangoilla kunnioitetahan voimaa ja rohkeutta. Väkivaltaisuuksiakaan ei kovin ankarasti tuomita, jos väkivallan tekijät ovat vertaisia, mutta väkivalta herrain ja virkamiesten puolelta päästää aina pahat luonnon voimat ihmisissä irti. Tämä lakeus on antanut asukkaillensa vapaudenrakkauden, ankara taistelu toimeentulosta on pakottanut asukkaat luottamahan itseensä ja tehnyt ne samalla koviksi. Mutta kansa on rehtiä. Se on paha ainoastansa sille, joka itse antaa aiheen (Nousee.) Nämät ihmiset ovat kuin joki tuossa, (viittaa ikkunasta) joka tyynenä ja rauhallisena virtaa omaa uraansa, kunnes se syystä tai toisesta rupeaa tulvimahan, mutta silloin sillä ei olekaan mitään rajoja. Se särkee silloin kaikki, mitä sen tielle sattuu. Sentähden: älkää nostattako tulvaa.

VALLESMANNI (Hymähtäen.) Mitä te tarkoitatte? Minä en ymmärrä —

HERASTUOMARI. Minä en ehkä osaa sanojani oikein asettaa. En ole kirjoista saanut oppia. Olen täällä yksinkertaisissa oloissa elänyt niin kauan, että tukkani on tullut valkoiseksi. Sillä aikaa olen nähnyt tämän kansan tyynenä kestäväen tuulet ja tuiskut, sodan, hallat ja nälän, mutta väkivaltaa ylempien puolelta en koskaan ole nähnyt tyynenä kestettävän. — Aina silloin on joki paisunut yli äyräyttensä.

VALLESMANNI. Sanokaa suoraan. En oikein ymmärrä vieläkään.

HERASTUOMARI. Älkää vaatiko nöyryyttä niiltä, jotka eivät osaa nöyryyä. Se ei ole rikos, että selkä on kankea. — Ja kun te tahdotte saada täällä vallattomuudet lopetetuiksi, niin saattakaa sylliset lailliseen edesvastuusehen, mutta älkää silloinkaan käyttäkö sellaisia keinoja (Viittaa kamariin.) Salamurhaajille ja varkahille ruoska ehkä vielä jotenkin sopii, mutta älkää koskeko sellaisehen miehehen, joka pystypäisenä tulee asiastansa vastaamahan.

VALLESMANNI. Mitä?

HERASTUOMARI. Lakihan jo kieltää tunnustuksehen kiduttamisen. Älkää tehkö lakia vastahan (Merkitsevästi.) Se on vaarallista.

VALLESMANNI. Kuka täällä on ruoskasta ja tunnustukseen kiduttamisesta puhunut?

KRIIVARI. Niin kuka sellaisesta on puhunut?

VALLESMANNI (Pirullisesti.) Kun minä menen syytetyn kanssa tuonne, (viittaa kamariin) niin teen sen siitä syystä, että rikoksen tekijät tavallisesti paremmin tunnustavat, kun ei ole ketään muita kuulemassa kuin minä. Ja ehkei sitä tällä kerralla tarvitakaan. Ehkä tämä tunnustaa muutenkin.

HERASTUOMARI. Niin. Minä olen sanonut sanottavani.

VALLESMANNI (Rengille. — Ylpeästi.) Kutsu sisään Jussi Erkinpoika Harri.

13:s kohta.

Tutkinnonpitäjät ja Jussi.

RENKI (Huutaa ovesta.) Jussi Erkinpoika Harri!

JUSSI (Tulee, ottaa lakin päästään.)

VALLESMANNI. Mitä sinä tiedät vangitun Antti Hangan karkaamisesta.

JUSSI. En minä tiedä muuta, kuin että eilen illalla huomasimme Antin olevan poissa.

VALLESMANNI. Eikö vankia kukaan vartioinut?

JUSSI. Kyllähän sitä vartioitihinkin, mutta ei oikein tarkasti. Ei meistä kukaan olisi uskonut, että Antti viitsisi karata.

VALLESMANNI (Ivallisesti.) Vai ei! — Miksei vankia lukittu sängynpatsaaseen, vaikka minä käskin.

JUSSI (Hillitysti.) Täällä ei ole ollut tapana panna kunniallisia miehiä kytkyelle.

VALLESMANNI (Kivahtaen.) Mutta teidän täytyy oppia tottelemaan. — Laki sanoo tällaisessa tapauksessa näin: (Lukee) "Pahantegon kaari. Yhdeksästoistakymmenes luku. Jos vahtimies päästä vangin irralle laiminlyömisestä eli kätkemättömyydestä, olkohon virkaans paitsi ja rangaistakon siinä sivussa sakolla, vangiuudella, työllä eli raippa vitsoilla, niinkuin laiminlyöminen, eli myös sen pois pääsnen rikos on" (Puhuu) Mitä sinä tästä sanot? — Sitäpaitsen kaikesta huomaa, että vangilla on ollut suoranaisia auttajia, muuten ei karkaaminen olisi voinut tapahtua. — Minä kysyn sinulta: tunnustatko, että olet auttanut Antti Hangan karkaamaan?

JUSSI (Hämmästyen.) Minäkö? — En!

VALLESMANNI. Oikeuden nimessä vangitsen minä kumminkin sinut tästä rikoksesta. Sillä selville on tullut, että sinä eilenillalla viimeiseksi lähdit täältä ulos vangin kanssa (Kriivarille.) Ota käsiraudat.

(Nyökkää siltavoudille.)

(Siltavouti ja kriivari asettavat yhdessä käsiraudat Jussin käsiin.)

JUSSI. Syytön minä olen. Ja kyllä asia pian selviää. Jos Antilla auttaja on ollut, niin tunnustaa hän rikoksensa kysymättäkin. — Mutta jos laki määrää mun vangittavaksi, niin tässä on (Ojentaa kätensä. vähän uhkaavasti.) Mutta minä en pysy syyttömänä niinkään kauan kahlehisissä kuin Antti (Kun käsiraudat ovat kädessä, vavahtaa.) En uskonut koskaan tällaisia kantavani.

VALLESMANNI (Töykeästi.) Myöhäistä nyt on katua. Olisit ajatellut ennen (Rengille.) Vie vangittu tuonne kamariin.

JUSSI. Mitä varten? Eikö syytetty saa olla kuulemassa, mitä hänestä todistetahan?

VALLESMANNI. Oikeudessa. Mutta ei täällä (Rengille,) Vie mies kamariin.

(Renki ottaa Jussia käsivarresta aikoen ohjata kamariin, mutta Jussi nykäsee kätensä irti ja menee yksin avaten itse ovenkin. Renki jää tupaan.)

VALLESMANNI (Nousee ylös, koettaa saapasvarttaan, josta näkyy ruoskan varsi, sekä poveaan. — Lähtee kamariin päin,)

HERASTUOMARI (Nousee. — Vallesmannille.) Pitäkää edes tällä kertaa syytetty ihmisenä ja miehenä.

VALLESMANNI (Ylpeästi.) Tämä on yksin minun asiani.

RENKI. Tarvitseeko herra vallesmanni mua?

VALLESMANNI. En (Merkitsevästi.) Voin kyllä yhden miehen kanssa keskustella yksinkin.

(Menee kamariin.)

(Herastuomari ja siltavouti tulevat keskilattialle, puhuvat hiljaa keskenänsä, herastuomari ravistelee päätänsä, siltavouti nyökkää. Jäävät jännitetyn näköisinä katsomaan kamarin oveen.)

KRIIVARI (Oikoo jäseniään.) Hoh, hoh! Jopa sitä on taasen istuttukin (Ottaa laukusta pullon.) Eiköhän oteta ryyppy (Kaataa lasin täyteen. Tarjoo.) No, herastuomari!

HERASTUOMARI (Jyrkästi.) En huoli.

KRIIVARI. Entäs siltavouti?

SILTAVOUTI. En minäkään.

KRIIVARI. Sitten juon minä (Juo.) Mitä te kuuntelette. Surettaako teitä, että yksi mies saa puhutella vallesmannia kahdenkesken (Nauraa.) Se tekee vaan hyvää tuollaiselle turpeenpuskijalle. Tuntee seuraavalla kerralla herran.

HERASTUOMARI. Mikä sinä sitten olet. Herrojen narri!

JUSSI (Kamarissa. — Uhkaavasti, mutta puoliksi pyytäen.) Älä Jumalan tähden lyö!

KRIIVARI. Mikäkö minä olen —

HERASTUOMARI. Suu kiinni!

(Jäävät jännitettyinä kuuntelemaan. — Viereisestä huoneesta kuuluu temmellys. Hetken kuluttua romahtaa, niinkuin joku suurempi esine kaatuisi. Samalla tempaistaan ovi auki, ja Jussi juoksee näyttämölle.)

JUSSI (Raivoissaan, kuin mielipuoli.) Voi hyvät ihmiset! Mua lyötiin! Mua lyötiin ruoskalla niinkuin koiraa, niinkuin vanhaa konia. Voi Herra Jumala!

VALLESMANNI (Tulee ruoska kädessä.) Sinä roisto uskallat kaataa vallesmannisi. Ottakaa kiinni tuo mies!

JUSSI. Älkää sattuko muhun. Se maksaa nyt hengen.

VALLESMANNI. Eikö teistä kukaan uskalla. — Kyllä minä!

(Siltavouti, renki ja herastuomari lähentelevät Jussia ottaakseen hänet kiinni, kriivari seisoo penkillä pöydän takana.)

JUSSI. Vieläkin minä pyydän: älä satu muhun.

VALLESMANNI. Sinä pyydät!

(Vallesmanni tulee lähemmäksi, lyö Jussia ruoskan varrella, mutta Jussi väistää lyönnin, jolloin vallesmanni perääntyy.)

JUSSI. Sinä piiskuri! Kytkeytyä miestä kehtaat lyödä. (Panee polven käsivarsiensa väliin ja murtaa siinä käsiraudat poikki.) Nooh! — Nyt vallesmanni! Nyt sopii tulla. — Sun oikeutesi on väkivaltaa. Lakina on silloin voima. — Tule nyt!

VALLESMANNI (Ottaa pistoolin povestaan.) Pankaa kahleisiin tuo mies (Jussille.) Pysy alallasi, taikka minä ammun sinut.

(Ojentaa pistoolin.)

JUSSI. Täällä maakunnassa ei peljätä oma henkeä eikä säästetä toisen.

HERASTUOMARI (Lähestyen, huutaa.) Jussi kuule —

(Jussi tempaa puukon tupestaan. Vallesmanni laukaisee molemmat laukaukset Jussia kohden, ensimmäisen jalkoihin toisen ylemmäksi. Silloin Jussi vähän horjahtaa, mutta juoksee kumminkin vallesmannin luo, joka ahdistuu oven ja sängyn väliseen nurkkaan, ja lyö häntä puukolla. Vallesmanni kaatuu lattialle. Jussi menee herpautuneena istumaan pöydän luona olevalle tuolille. — Ulko-ovelle kopistetaan kiivaasti.)

VALLESMANNI (Sortuneella äänellä.) Minut on murhattu! Kostakaa, kostakaa. — Ei, ei. Herastuomari, te olitte oikeassa (Korisee, kuolee.)

HERASTUOMARI (Lähestyy vallesmannin ruumista.) Hyvä Jumala. Vallesmanni on kuollut.

SILTAVOUTI. Kuollut.

JUSSI (Katsahtaa vallesmanniin ja vavahtaa. — Synkästi.) Niin oli tarkoituskin.

14:s kohta.

Edelliset, Maija, Liisa, Salttu, Kaappo, Antti,
Koljola, Harri, ja kyläläisiä.

(Ulko-ovelle kopistetaan kiivaasti. Renki avaa sen.)

MAIJA (Juoksee hengästyneenä sisään.) Minä olen syyllinen. Minä olen Antin auttanut karkaamahan. Minä, eikä kukaan muu. Viekää minut linnahan. — (Huomaa vallesmannin.) Mitä? Tulenko liian myöhään? Vallesmanni? — Jussi?

HERASTUOMARI. Niin. Jussi tappoi vallesmannin.

MAIJA. Jussi murhamies! Vanhurskas Jumala! Oliko rikokseni niin suuri?

(Istuutuu pöydän päähän.)

LIISA (Tulee Maijan jälessä vähän arkailleen sisään. Kuullessaan herastuomarin vuorosanan horjahtaa ja vaipuu takkakivelle istumaan ja jää siihen melkein liikkumattomaksi, nojaa tantariin jota molemmin käsin puristaa.)

(Liisan jälessä tulevat Kaisa, Salttu, Kaappo ja muutamia kyläläisiä. Miehet ottavat lakit päästään, naiset panevat kätensä ristiin, jäävät seisomaan hartaan näköisinä. Siltavouti, Kriivari ja renki ovat lähinnä vallesmannia, puhuvat supattelemalla keskenään jokapäiväisen välinpitämättömästi. Kaikki pysyttelevät kauempana Jussista ja katsovat häneen kammoten.)

SILTAVOUTI. Kaappo, käy sinä hakemassa parit (Rengille.) Mene sinä mukaan.

(Renki ja Kaappo menevät ulos.)

MAIJA (Itkien.) Mun tähteni, Jussi —

JUSSI (Istuu penkillä painaen kylkeänsä, tuijottaen eteensä. Matalalla kurkkuäänellä.) Ei, Maija. Sen täytyi käydä niin.

KOLJOLA ja ANTTI (Tulevat hiljaa sisälle, ottavat lakin päästään.)

KRIIVARI (Huomaa tulijat.) Karkulainen on saatu kiinni.

MAIJA. Antti! (Kysyvästi.) Sinä tulit itse?

ANTTI. Niin. Menin Koljolahan ja pyysin hänet vangitsemahan mun ja tuomahan tänne. Minä en voinut karata.

MAIJA. Anna anteeksi, Antti. Jumala rankaisi mua ankarasti.

ANTTI. Mutta miksi Jussin täytyi mun tähteni tulla murhamieheksi, sitä en —

JUSSI (Yhä matalalla äänellä.) Ei sun tähtesi (Vakuuttavammin.) Sen täytyi käydä näin.

HARRI (Tulee kalpeana hieman horjuvin askelin,)

RENKI ja KAAPPO (Tulevat Harrin jälessä.)

KOLJOLA (Harrille.) Naapurini. Täällä on käynyt kuolema.

HARRI (Kuiskaten.) Minä tiedän.

HERASTUOMARI (Harrille.) Vallesmanni vei Jussin tuonne kamarihin ja —

HARRI (Kuiskaten.) Minä tiedän kaikki (Tekee tuskaa osottavia liikkeitä. Huutaa korisevalla äänellä.)
Jussi!

JUSSI (Vavahtaa, on lysähtämäisillään lattialle, mutta jännittää itsensä entiseen asentoon. Painaa kylkeänsä.)

HARRI (Tempautuu tuskastansa, ottaa ikkunan vierestä naulasta käsiraudat ja menee Jussin luo. — Pakotetusti, katkonaisesti kuin itkua pidätellen.) Jussi! — Ainoa poikani! — Mun täytyy — vangita sinut, vaikka minä tiedän että itse olisin tehnyt samoin, mutta — laki käskää.

JUSSI (Hiljaa.) Isä, se on turhaa (Matalalla äänellä.) Vallesmannin kuula sattui. Kahleita ei enää tarvita. — Niin kauvan kuin vihani kestää, niin kauvan kuin ruoskan jäljet kirvelevät, niin kauvan elän, sitten en enää.

LIISA (Juoksee Jussin luo, heittäytyy polvilleen. Huutaa hätäisesti.)
Jussi! Kuoletko sinä?

(Kaikki tulevat lähemmäksi Jussia, katselevat häntä
suopeammin ja osaaottavammin.)

JUSSI (Lempeästi.) Liisa, tuletko vieläkin luokseni vaikka olen murhamies. Älä itke. — Minä en tullut ensimmäiseksi hyvässä, nyt minä tulisin ensimmäiseksi pahassa. Parempi on näin.

(Silittää Liisan päätä.)

MAIJA (Lähestyen Jussia.) Jussi, oletko valmis —

JUSSI. Minä tiedän Maija, mitä tahdot sanoa. — Minä olen paljon paha tehnyt, mutta en ole niin paha tarkoittanut. Eikä Jumala ole muhun ijäksi suuttunut (Nostaa Liisan pään ylöspäin.) Liisa. Anna minä vielä katson silmiäsi. Sinä lievität vihani. Sua katsellessa lakkaavat ruoskanjäljet kirveltämästä. Paina sinä sitten silmäni kiinni, että sun kuvasi jäisi sinne viimeiseksi (Saa kouristuksen, nousee seisomaan, puhuu kuin näkyjä nähden.) Minä näen! — Nyt tiedän, mikä se uusi suunta on. — Se löydetähän! Näen kansan kulkevan kirkkahan otsin. — Se kansa ei koskaan nöyry ruoskaa tottelemahan!

(Lysähtää, kaatuu lattialle kuolleena.)

LIISA (Koettaa tukea Jussia, huutaa hätäisesti.) Tulkaa auttamahan!
Minä en jaksa yksin (Kun Jussi kaatuu, parkaisee.) Jussi!

(Heittäytyy itkien Jussin päälle.)

HARRI (Pudottaa käsiraudat lattialle.)

LIISA (Kohottaa Jussin päätä, katsoo Jussia silmiin.) Ei mun silmäni enää ole kirkkahat.

(Painaa Jussin silmät kiinni, hyrähtää hiljaiseen itkuun.)

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK POHJALAISIA: KANSANNÄYTELMÄ KOLMESSA
NÄYTÖKSESSÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.